

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
(πρώην Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής -
Μεσολόγγι)

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΣΜΟΣ
ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΜΜΗΣ
ΝΤΕΣΙΑΝ ΠΕΤΡΙΤΑΪ

Επιβλέπων καθηγητής
Παπαετρόπουλος Πέτρος

ΠΑΤΡΑ, 2022

[1]

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ένας κύκλος της ζωής κάποτε κλείνει, έτσι και για εμάς ο κύκλος της φοιτητικής μας ζωής φτάνει στο τέλος του. Ως αφορμή της πτυχιακής εργασίας που ολοκληρώσαμε, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε μέσα από την καρδιά μας, πρώτα τους γονείς μας που στάθηκαν δίπλα μας σε αυτόν τον αγώνα, και δεύτερων τον επιβλέπων καθηγητή Κύριο Παπαπετρόπουλο που με τις γνώσεις του και την μεθοδικότητα του μας βοήθησε στην εκπόνηση της πτυχιακής εργασίας.

[2]

Περίληψη

Από τα πολύ παλιά χρόνια υπάρχει μια μεγάλη διαμάχη μεταξύ δύο κυρίαρχων αντιλήψεων στην οικονομική πολιτική που εφαρμόζουν τα διάφορα κράτη στον τομέα του διεθνούς εμπορίου και τα σημαντικότερα οφέλη και κόστη που αυτές επιφέρουν στις επιχειρήσεις και στην οικονομία σαν σύνολο. Από τη μια πλευρά υπάρχει η αντίληψη του προστατευτισμού και των διαφόρων τεχνασμάτων που χρησιμοποιούν οι κυβερνήσεις για να υψώσουν ένα τεχνικό τείχος προστασίας για την εγχώρια παραγωγή έναντι του διεθνούς ανταγωνισμού με στόχο να καταστήσουν τις εγχώριες βιομηχανίες πιο ανταγωνιστικές σε διεθνές επίπεδο. Από την άλλη πλευρά υπάρχει η εντελώς αντίθετη αντίληψη του ελεύθερου εμπορίου και των σημαντικών πλεονεκτημάτων που προσφέρει για την οικονομία συνολικά σε σχέση με τα σαφώς λιγότερα επιμέρους μειονεκτήματα σε κάποιους τομείς της οικονομίας και κυρίως της εγχώριας παραγωγής. Στη δεύτερη περίπτωση η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας για τις εγχώριες βιομηχανίες θεωρείται ότι θα επέλθει μέσω της άμεσης έκθεσης στο διεθνή ανταγωνισμό.

Κατά καιρούς έχουν υιοθετηθεί και οι δύο πρακτικές από τις διάφορες κυβερνήσεις. Όμως, το τέλος του ψυχρού πολέμου, το άνοιγμα των συνόρων και το ξεπέραςμα της αντίληψης της αντάρκειας για τις διάφορες οικονομίες του πλανήτη φαίνεται να δίνουν την ευκαιρία και τη δυνατότητα στην αντίληψη του ελεύθερου εμπορίου να κυριαρχήσει σε παγκόσμιο επίπεδο.

Είναι, λοιπόν, σημαντικό να εξετάσουμε τις επιπτώσεις των δύο αυτών αντιλήψεων στην οικονομία και ιδιαίτερα στο θέμα της αποτελεσματικότητας και της ανταγωνιστικότητας με τη χρήση, μάλιστα, και δύο πολύ σημαντικών παραδειγμάτων από την πρόσφατη οικονομική ιστορία δύο πολύ μεγάλων οικονομιών και χωρών, των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής και της Ινδίας.

Πίνακας Περιεχομένων

Εισαγωγή

1. Προστατευτισμός
  - 1.1 Ορισμός - Τι είναι ο προστατευτισμός;
  - 1.2 Τύποι και μέθοδοι του προστατευτισμού
    - 1.2.1. Δασμοί
    - 1.2.2. Ποσοτώσεις
    - 1.2.3. Επιδότησεις
    - 1.2.4. Τυποποίηση και πρότυπα προϊόντων
    - 1.2.5. Πολιτικές dumping και antidumping.
  - 1.3 Λόγοι και αίτια για τον προστατευτισμό
  - 1.4 Προστατευτισμός σε σχέση με το ελεύθερο εμπόριο
  - 1.5 Από τον προστατευτισμό στην απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου
  - 1.6 Πλεονεκτήματα του προστατευτισμού
    - 1.7 Μειονεκτήματα του προστατευτισμού
2. Οικονομική αποτελεσματικότητα: Τι είναι και πώς επηρεάζει την κοινωνία
  - 2.1 Τι σημαίνει να είσαι αποτελεσματικός στα οικονομικά;
  - 2.2 Πώς η σπανιότητα των πόρων επηρεάζει την οικονομική αποτελεσματικότητα;
  - 2.3 Είδη οικονομικής αποτελεσματικότητας
    - 2.3.1 Αποτελεσματικότητα κατανομής – διανομής αγαθών
    - 2.3.2 Παραγωγική αποτελεσματικότητα
      - 2.3.3 Τεχνική αποτελεσματικότητα
      - 2.3.4 Δυναμική αποτελεσματικότητα
      - 2.3.5 Αποτελεσματικότητα κοινωνικής πρόνοιας
      - 2.3.6 Αποτελεσματικότητα άμιλλας και ανταγωνισμού
    - 2.4 Οφέλη της οικονομικής αποτελεσματικότητας
      - 2.4.1 Παραγωγή χαμηλού κόστους
      - 2.4.2 Ίση πρόσβαση για όλους σε αγαθά και υπηρεσίες
      - 2.4.3 Ισορροπία απωλειών και κερδών στην παραγωγή
    - 2.5 Σχέση μεταξύ ανταγωνιστικότητας και αποτελεσματικότητας
      - 2.5.1 Ανταγωνιστικότητα
      - 2.5.2 Γιατί να μας ενδιαφέρει;
      - 2.5.3 Πώς την μετράμε;
      - 2.5.4 Τι δεν μας λείει η ανταγωνιστικότητα;
      - 2.5.5 Αλλαγές στη σύνθεση της Ανταγωνιστικότητας
3. Δασμοί στις ΗΠΑ ή μια σύγχρονη μορφή προστατευτισμού στις μέρες μας.
  - 3.1 Η περίπτωση των δασμών της κυβέρνησης Τραμπ στις Ηνωμένες Πολιτείες
  - 3.2 Δασμοί χάλυβα – ποιό είναι το πραγματικό τους αντίκτυπο;
  - 3.3 Ο εμπορικός πόλεμος ΗΠΑ – Κίνας και οι πιθανές παγκόσμιες επιπτώσεις του
  - 3.4 Τελικά, το ελεύθερο εμπόριο είναι καλύτερο λοιπόν;
  - 3.5 Η προστατευτική πολιτική της κυβέρνησης Τραμπ και οι αντιδράσεις στο εσωτερικό και εξωτερικό της χώρας.
4. Το παράδειγμα της Ινδίας ως μια από τις πλέον προστατευτικές οικονομικά χώρες
  - 4.1 Μια ιστορία προστατευτισμού στην Ινδία
  - 4.2 Η εποχή του Μόντι
  - 4.3 Το Ηθος του BJP και των συνεργατών του
  - 4.4 Προέλευση του κόμματος
  - 4.5 Τρέχοντες φόβοι
  - 4.6 Εξέλιξη της πολιτικής στην εποχή του Μόντι

4.7 Οι πυλώνες του νέου προστατευτισμού

4.8 Διακοπές στις μικρές επιχειρήσεις

4.9 Κλίση ολίσθησης

5. Συγκριτική ανάλυση των δασμολογικών πολιτικών των Ηνωμένων Πολιτειών και της
Ινδίας.

Συμπεράσματα

Εισαγωγή

Σκοπός της εργασίας είναι η σύγκριση των δύο κυρίαρχων αντιλήψεων οικονομικής πολιτικής στον τομέα του διεθνούς εμπορίου, του προστατευτισμού και του ελεύθερου εμπορίου και η ανάλυση των επιπτώσεών τους (και ιδιαίτερα του προστατευτισμού) στον τομέα της αποτελεσματικότητας και της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας.

Η εργασία χωρίζεται σε πέντε κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο αναλύει την έννοια και τα είδη του προστατευτισμού. Το δεύτερο κεφάλαιο πραγματεύεται τις έννοιες της αποτελεσματικότητας και της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Το τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζει τη δασμολογική προστασία της κυβέρνησης Τραμπ των Ηνωμένων Πολιτειών σε συγκεκριμένους κλάδους της οικονομίας. Το τέταρτο κεφάλαιο αναφέρεται στην πολιτική προστατευτισμού που ακολούθησαν οι κυβερνήσεις της Ινδίας και ιδιαίτερα η κυβέρνηση Μόντι. Τέλος, στο πέμπτο κεφάλαιο γίνεται η συγκριτική ανάλυση των προστατευτικών πολιτικών που ακολούθησαν οι κυβερνήσεις των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής και της Ινδίας και των επιπτώσεών τους στην οικονομία και στην παραγωγή.

1. Προστατευτισμός

Ο προστατευτισμός είναι μια εμπορική πολιτική που επιβάλλεται από την κυβέρνηση μιας χώρας, με την οποία έχει σαν στόχο να προστατεύσει τις εγχώριες βιομηχανίες και τις θέσεις εργασίας από τον ξένο ανταγωνισμό και την εισβολή στην τοπική οικονομία των διάφορων ξένων, πιο ανταγωνιστικών, επιχειρήσεων.

Ο προστατευτισμός εφαρμόζεται συνήθως με την επιβολή δασμών, ποσοστώσεων στις εισαγωγές και εξαγωγές, καθιέρωση συγκεκριμένων προτύπων για τα εισαγόμενα προϊόντα καθώς και την παροχή κρατικών επιδοτήσεων στις εγχώριες εξαγωγικές επιχειρήσεις.

Αν και η πολιτική του προστατευτισμού, η οποία βέβαια έρχεται σε πλήρη αντίθεση με την πολιτική του ελεύθερου διεθνούς εμπορίου, μπορεί να έχει ένα προσωρινό όφελος στις αναπτυσσόμενες χώρες, ο συνολικός προστατευτισμός βλάπτει συνήθως την οικονομία, τις βιομηχανίες, τους εργαζόμενους και τους καταναλωτές της συγκεκριμένης χώρας που επιβάλλει τους δασμούς αλλά και της παγκόσμιας οικονομίας σαν σύνολο.

1.1 Ορισμός - Τι είναι ο προστατευτισμός;

Ο προστατευτισμός είναι μια αμυντική, συχνά πολιτικά υποκινούμενη, πολιτική που αποσκοπεί στην προστασία των επιχειρήσεων, των βιομηχανιών και των εργαζομένων μιας χώρας από τον ξένο ανταγωνισμό μέσω της επιβολής εμπορικών φραγμών, όπως δασμοί και ποσοστώσεις σε εισαγόμενα αγαθά και υπηρεσίες. Ο προστατευτισμός θεωρείται το αντίθετο του ελεύθερου εμπορίου, που είναι η πλήρης απουσία κυβερνητικών περιορισμών στο εμπόριο.

Ιστορικά, ο αυστηρός προστατευτισμός έχει χρησιμοποιηθεί κυρίως από τις νέες αναπτυσσόμενες χώρες καθώς χτίζουν τις βιομηχανίες που είναι απαραίτητες για να ανταγωνιστούν διεθνώς. Ενώ αυτό το επιχείρημα της «βρεφικής βιομηχανίας» που συχνά χρησιμοποιείται, μπορεί να υπόσχεται σύντομη, περιορισμένη προστασία στις εμπλεκόμενες

επιχειρήσεις και εργαζόμενους, βλάπτει τελικά με σιγουριά τους καταναλωτές αυξάνοντας το κόστος των εισαγόμενων βασικών αγαθών μειώνοντας το εμπόριο συνολικά.

Ο προστατευτισμός είναι η πρακτική της τήρησης προστατευτικών εμπορικών πολιτικών. Μια προστατευτική εμπορική πολιτική επιτρέπει στην κυβέρνηση μιας χώρας να προωθήσει τους εγχώριους παραγωγούς (βλ. Πουρναράκης) και ως εκ τούτου να ενισχύσει την εγχώρια τοπική παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών επιβάλλοντας δασμούς ή και περιορίζοντας με κάθε δυνατό τρόπο την εισαγωγή ξένων αγαθών και υπηρεσιών στην εσωτερική της αγορά.

Οι πολιτικές προστατευτισμού επιτρέπουν έτσι στην κυβέρνηση να προστατεύσει τις αναπτυσσόμενες εγχώριες βιομηχανίες από τους καθιερωμένους στην παγκόσμια αγορά ξένους ανταγωνιστές.

1.2 Τύποι και μέθοδοι του προστατευτισμού

Οι πολιτικές προστατευτισμού (Πουρναράκης) έχουν διάφορες μορφές, όπως:

1.2.1. Δασμοί

Οι φόροι ή οι δασμοί που επιβάλλονται στις εισαγωγές είναι γνωστοί ως δασμοί. Οι δασμοί αυξάνουν την τιμή των εισαγόμενων αγαθών στην εγχώρια αγορά, γεγονός που, κατά άμεση συνέπεια, μειώνει τη ζήτηση για αυτά.

Ο δασμός διακρίνεται σε Εισοδηματικό (Revenue Tariff) που έχει εισπρακτικό χαρακτήρα και σε Προστατευτικό (Protective Tariff) που έχει αναπτυξιακό χαρακτήρα για την εγχώρια βιομηχανία.

Οι πιο συχνά εφαρμοστέες προστατευτικές πρακτικές, οι δασμοί, είναι φόροι που επιβάλλονται σε συγκεκριμένα εισαγόμενα αγαθά. Δεδομένου ότι οι δασμοί καταβάλλονται από τους εισαγωγείς, η τιμή των εισαγόμενων αγαθών στις τοπικές αγορές αυξάνεται. Η ιδέα των δασμών είναι να καταστεί το εισαγόμενο προϊόν λιγότερο ελκυστικό για τους καταναλωτές από το ίδιο ή παρεμφερές τοπικά παραγόμενο προϊόν, προστατεύοντας έτσι την τοπική επιχείρηση και τους εργαζόμενούς της.

Ένας από τους πιο διάσημους δασμούς είναι ο αμερικανικός Smoot-Hawley Tariff του 1930. Αρχικά προοριζόταν να προστατεύσει τους Αμερικανούς αγρότες από την εισροή ευρωπαϊκών γεωργικών εισαγωγών μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, το νομοσχέδιο που τελικά εγκρίθηκε από το Κογκρέσο πρόσθεσε υψηλούς δασμούς σε πολλές άλλες εισαγωγές. Όταν οι ευρωπαϊκές χώρες ανταπόδωσαν την πολιτική αυτή, ο επακόλουθος εμπορικός πόλεμος περιόρισε το παγκόσμιο εμπόριο, βλάπτοντας τις οικονομίες όλων των εμπλεκόμενων χωρών. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, το Smoot-Hawley Tariff θεωρήθηκε υπερβολικά προστατευτικό μέτρο που επιδείνωσε την οξυτήτα και τις επιπτώσεις της Μεγάλης Ύφεσης.

Οι μέθοδοι εφαρμογής δασμών διαφέρουν ανάλογα με το σκοπό. Δύο από τους κυριότερους αυτούς σκοπούς είναι οι παρακάτω:

- Δασμός ανάλογα με την αξία: Ένα σταθερό ποσοστό πάνω στην αξία του εισαγόμενου αγαθού. Ανάλογα με την πτώση ή άνοδο της διεθνούς τιμής του αγαθού εξαρτώνται και τα έσοδα από τους δασμούς.
- Σταθερός δασμός: Ένα σταθερό ποσό χρημάτων που επιβάλλεται στα εισαγόμενα αγαθά, το οποίο δεν μεταβάλλεται ανάλογα με την αξία των προϊόντων.
- Προστατευτικοί δασμοί: Δημιουργούνται συνήθως από συνασπισμούς εμπορίου, όπως είναι οι διάφορες ενώσεις κρατών που έχουν ως σκοπό να μειώσουν ή να μηδενίσουν τους δασμούς μεταξύ τους αλλά παράλληλα πολλές φορές με την εφαρμογή προστατευτικών δασμών σε κράτη εκτός της ένωσης αυτής (π.χ. Ευρωπαϊκή Ένωση). Το αρνητικό με αυτό το είδος δασμών είναι πως μετά την επιβολή τους σε ένα αγαθό, πέρα από την αύξηση των τιμών, οι καταναλωτές περιορίζουν τις επιλογές τους όπως και οι παραγωγοί που το χρησιμοποιούν στην παραγωγή ενός άλλου προϊόντος.
- Απαγορευτικός δασμός: Η περίπτωση όπου ο δασμός είναι τόσο υψηλός ώστε να καθιστά ουσιαστικά απαγορευτική την εισαγωγή ενός προϊόντος.

1.2.2. Ποσοτώσεις

Οι ποσοτώσεις είναι περιορισμοί στον όγκο των εισαγωγών για ένα συγκεκριμένο αγαθό ή υπηρεσία σε μια χρονική περίοδο. Οι ποσοτώσεις είναι γνωστές και ως «μη

δασμολογικός εμπορικός φραγμός». Ένας περιορισμός στην προσφορά προκαλεί αύξηση στις τιμές των εισαγόμενων αγαθών, μειώνοντας τη ζήτηση στην εγχώρια αγορά.

Οι εμπορικές ποσοτώσεις (Αποστολίδης) είναι «μη δασμολογικοί» εμπορικοί φραγμοί που περιορίζουν την ποσότητα ενός συγκεκριμένου εισαγόμενου προϊόντος που μπορεί να εισαχθεί για μια καθορισμένη χρονική περίοδο, ενώ παράλληλα αυξάνει τις τιμές που καταβάλλουν οι καταναλωτές και δίνει στους τοπικούς παραγωγούς την ευκαιρία να βελτιώσουν τη θέση τους στην αγορά με την κάλυψη της ανεκπλήρωτης ζήτησης. Ιστορικά, βιομηχανίες όπως τα αυτοκίνητα, ο χάλυβας και τα ηλεκτρονικά είδη ευρείας κατανάλωσης έχουν χρησιμοποιήσει εμπορικές ποσοτώσεις σε πολλές χώρες για να προστατεύσουν τους εγχώριους παραγωγούς από τον ξένο ανταγωνισμό.

Αποτελεί μη δασμολογικού ύφους εμπόδιο επειδή δεν δημιουργεί κανένα έσοδο στο κράτος, εφόσον δεν υπάρχει κάποια αυξομείωση στην τιμή του προϊόντος αλλά τίθεται ένας απόλυτος περιορισμός πάνω στην ποσότητα που μπορεί να εισαχθεί από κάθε είδος. Σαν αποτέλεσμα θα προκληθεί μία μείωση στην προσφορά του αγαθού λόγω της μείωσης στις εισαγωγές από τις ποσοτώσεις και κατά συνέπεια αύξηση της τιμής του. Το πλεονέκτημα των ποσοτώσεων, σε σχέση με τους δασμούς, είναι η ευκολία προσαρμογής τους στις ανάγκες της χώρας με διοικητικές αποφάσεις, χωρίς να ψηφιστεί κάποια ειδική νομοθεσία. Αποτελούν χρήσιμα μέτρα προστατευτικής εμπορικής πολιτικής αφού επιτρέπουν την αύξηση του βαθμού προστασίας ακόμη και όταν η χώρα δεσμεύεται με εμπορικές συμφωνίες που της απαγορεύουν να επιβάλλει εισαγωγικούς δασμούς.

Το σύστημα αυτό των ποσοτικών περιορισμών έχει ένα σημαντικό αρνητικό αποτέλεσμα σε σχέση με το σύστημα του εισαγωγικού δασμού, το οποίο είναι η αποκοπή της εσωτερικής αγοράς από τη διεθνή αγορά σε συγκεκριμένα προϊόντα. Το σύστημα του εισαγωγικού δασμού στηρίζεται στη λογική της αύξησης της τιμής πώλησης, ανεξάρτητα του κόστους παραγωγής, κάποιου εισαγόμενου προϊόντος στη χώρα εισαγωγής του με συνέπεια τη μείωση των εισαγωγών στη χώρα εισαγωγής και παράλληλα την αύξηση της τιμής του. Σε αντίθεση με αυτό, το σύστημα των ποσοτικών περιορισμών κρατά ανεπηρέαστη την εσωτερική αγορά, ανεξαρτήτως από τις αυξομειώσεις της τιμής του προϊόντος διεθνώς.

Για παράδειγμα, από τις αρχές της δεκαετίας του 1980, οι Ηνωμένες Πολιτείες επέβαλαν ποσόστωση στην εισαγόμενη ακατέργαστη ζάχαρη και προϊόντα που περιέχουν ζάχαρη. Από τότε, η παγκόσμια τιμή της ζάχαρης έχει κυμανθεί κατά μέσο όρο από 10 έως 30 σεντς ανά κιλό, ενώ η τιμή στις ΗΠΑ έχει κυμανθεί αντίστοιχα από 40 έως 50 σεντς ανά κιλό.

Άλλες μορφές προστατευτισμού θεωρούνται το μπουϊκοτάζ και το εμπάργκο. Το πρώτο έχει να κάνει με την απόλυτη απαγόρευση αγοράς και εισαγωγής συγκεκριμένων προϊόντων από άλλες οικονομίες ενώ το δεύτερο αφορά την κάθετη άρνηση μιας κυβέρνησης να πουλήσει προϊόντα της σε κάποια άλλη χώρα.

Η πιο δραστική μορφή ποσόστωσης εισαγωγών είναι το εμπάργκο, δηλαδή η πλήρης και απόλυτη απαγόρευση των εισαγωγών - εξαγωγών σε μια χώρα σαν συνέπεια μιας γενικότερης πολιτικής προς αυτή τη χώρα.

Το γενικό μπόϊκοτάζ μπορεί να είναι επίσημο ή ανεπίσημο και να υποστηρίζεται από την κυβέρνηση ή από ένα κλάδο της βιομηχανίας

Παράλληλα με τις ποσοτώσεις εισαγωγής υπάρχουν και οι ποσοτώσεις παραγωγής για κάποιο συγκεκριμένο προϊόν με στόχο να διατηρηθεί η τιμή του στην παγκόσμια αγορά σε κάποιο συγκεκριμένο επίπεδο. Τέτοιες ποσοτώσεις παραγωγής επιβάλλει, για παράδειγμα, ο ΟΠΕΚ (δηλαδή ο Παγκόσμιος Οργανισμός Χωρών Εξαγωγής Πετρελαίου) στα μέλη του με στόχο να επιβάλλει και να διατηρήσει μια πιο ευνοϊκή, για τα μέλη του, τιμή για το πετρέλαιο στη διεθνή αγορά.

1.2.3. Επιδοτήσεις

Οι επιδοτήσεις είναι αρνητικοί φόροι ή φορολογικές πιστώσεις που δίνονται στους εγχώριους παραγωγούς από την κυβέρνηση. Μπορούν να είναι επίσης άμεσες πληρωμές ή και χορηγήσεις δανείων με χαμηλό επιτόκιο. Στόχο έχουν να κάνουν την παραγωγή του προϊόντος από τους εγχώριους παραγωγούς πιο φθηνή και άρα πιο ελκυστική και με περιθώρια κέρδους σε χαμηλότερες τιμές πώλησης που θα καθιέρωνε η δυνατότητα εισαγωγών στο συγκεκριμένο προϊόν.

Δημιουργούν μια απόκλιση μεταξύ της τιμής που αντιμετωπίζουν οι καταναλωτές και της τιμής που αντιμετωπίζουν οι παραγωγοί. Έτσι, οι επιδοτήσεις στην παραγωγή κάνουν πιο ελκυστική για τους παραγωγούς την παραγωγή των σχετικών προϊόντων και έχουν σαν αποτέλεσμα την αύξηση της παραγόμενης ποσότητας του προϊόντος στην εγχώρια οικονομία σε σχέση με την ποσότητα που θα παραγόταν χωρίς την παροχή των επιδοτήσεων αυτών (Κεφάλας, Π.).

Γενικά, οι προσεκτικά εφαρμοζόμενες επιδοτήσεις προς τους εγχώριους παραγωγούς μπορούν να προστατεύσουν τις τοπικές θέσεις εργασίας και να βοηθήσουν τις εγχώριες βιομηχανίες να προσαρμόσουν την παραγωγή των προϊόντων τους στις τιμές, τις απαιτήσεις και τις προδιαγραφές ποιότητας της παγκόσμιας αγοράς.

1.2.4. Τυποποίηση και πρότυπα προϊόντων

Η κυβέρνηση μιας χώρας μπορεί να απαιτήσει από όλα τα ξένα προϊόντα να τηρούν κάποιες προδιαγραφές και ορισμένες κατευθυντήριες γραμμές με σκοπό τον αποκλεισμό τους από την εγχώρια αγορά. Είναι οι ελάχιστες απαιτήσεις ασφάλειας και ποιότητας που απαιτούν οι κυβερνήσεις από τους παραγωγούς των εισαγόμενων προϊόντων, οι οποίες πάρα πολλές φορές είναι πολύ δύσκολο, από τεχνικής και οικονομικής άποψης, να τηρηθούν από αυτούς, κάτι το οποίο έχει σαν αποτέλεσμα να γίνει πιο απωθητική η εισαγωγή των προϊόντων αυτών.

Για παράδειγμα, η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου μπορεί να απαιτήσει όλα τα εισαγόμενα

Υποδήματα στην εγχώρια αγορά να περιλαμβάνουν ένα ορισμένο ποσοστό δέρματος. Τα μέτρα τυποποίησης τείνουν να μειώνουν τα ξένα προϊόντα στην εγχώρια αγορά (Κεφάλας, Π.).

Ορισμένα πρότυπα μπορούν να ισχύουν τόσο για τα εισαγόμενα όσο και τα εγχώρια παραγόμενα προϊόντα δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στην ασφάλεια, τους περιβαλλοντικούς κινδύνους και τις προδιαγραφές ποιότητας που συνοδεύουν την παραγωγή και κατανάλωση του συγκεκριμένου προϊόντος.

5. Πολιτικές dumping και antidumping.

Η έννοια του dumping αφορά την τακτική πώλησης προϊόντων και εμπορευμάτων στην εγχώρια ή στην ξένη αγορά σε τιμές χαμηλότερες από αυτές που επικρατούν ήδη ή, ακόμη περισσότερο, και σε τιμές κάτω του κόστους παραγωγής. Δεν αποτελεί μέτρο δασμολογικού χαρακτήρα, ενώ συνήθως εφαρμόζεται από χώρες που διαθέτουν επιχειρήσεις που λειτουργούν σε συνθήκες ατελούς ανταγωνισμού (Krueger Anne O.).

Ο κύριος σκοπός αυτής της τακτικής είναι η αύξηση των πωλήσεων για να επιτευχθεί η μεγιστοποίηση του κέρδους. Χάρη στη διοχέτευση μεγάλου όγκου προϊόντων με χαμηλές τιμές στην αγορά και την εκτόπιση των ανταγωνιστών σύντομα γίνεται αποκατάσταση της οικονομικής ισορροπίας.

Ειδικότερα, παρατηρείται ότι μεγάλες επιχειρήσεις τιμολογούν τα προϊόντα τους πολύ χαμηλότερα στις ξένες αγορές από ότι στη δική τους και όταν αυτές οι τιμές είναι χαμηλότερες από το κόστος παραγωγής τότε συναντούμε το φαινόμενο “dumping” (Ταταρέα, 2016). Το dumping θεωρείται μία μέθοδος επιθετικής τιμολογιακής πολιτικής που είναι γνωστή ως ληστρική τιμολόγηση (predatory pricing) και όπως συμβαίνει συνήθως με όλες τις

μονοπωλιακές τακτικές θεωρείται αθέμιτο και παράνομο. Η βασική του επιδίωξη είναι η εδραίωση των επιχειρήσεων σε ξένες αγορές και η αποδυνάμωση των ανταγωνιστών πράγμα που το καθιστά μια μορφή αθέμιτου ανταγωνισμού. Ανεξάρτητα όμως από την ηθική του αξιολόγηση, το “dumping” δημιουργεί παράλληλα διεθνές εμπόριο. Οι επιχειρήσεις που πλήττονται υιοθετούν την ίδια πολιτική, για να εισχωρήσουν στην αγορά των επιχειρήσεων που το άρχισαν, με γενικό αποτέλεσμα τη διόγκωση του διεθνούς εμπορίου (Krugman, P. R.).

Δασμοί antidumping είναι οι δασμοί που επιβάλλονται σε εισαγόμενα προϊόντα με ασυνήθιστα χαμηλές τιμές ώστε να προστατευτεί η εγχώρια βιομηχανία από τον αθέμιτο ανταγωνισμό. Η διαφορά της εγχώριας τιμής του αγαθού και της αγοραίας τιμής του ίδιου προϊόντος σε αγορές του εξωτερικού ισούται με την τιμή του αντίστοιχου δασμού.

1.3 Λόγοι και αίτια για τον προστατευτισμό

Μια οικονομία συνήθως υιοθετεί πολιτικές προστατευτισμού για να ενθαρρύνει τις εγχώριες επενδύσεις σε μια συγκεκριμένη βιομηχανία. Για παράδειγμα, οι δασμοί για τις ξένες εισαγωγές υποδημάτων θα ενθαρρύνουν τους εγχώριους παραγωγούς να επενδύσουν περισσότερους πόρους στην παραγωγή υποδημάτων (Askenazy, P. et al).

Επιπλέον, οι νεοεμφανιζόμενοι εγχώριοι παραγωγοί υποδημάτων δεν θα κινδυνεύουν από τους καθιερωμένους ξένους παραγωγούς υποδημάτων. Αν και οι εγχώριοι παραγωγοί βρίσκονται σε καλύτερη κατάσταση, οι εγχώριοι καταναλωτές είναι σε χειρότερη κατάσταση ως αποτέλεσμα των πολιτικών προστατευτισμού, καθώς ενδέχεται να πρέπει να πληρώσουν υψηλότερες τιμές για κάπως κατώτερα αγαθά ή υπηρεσίες. Οι πολιτικές προστατευτισμού, επομένως, τείνουν να είναι πολύ δημοφιλείς για τους επιχειρηματίες και τις επιχειρήσεις και πολύ αντιδημοφιλείς για τους καταναλωτές (Bhagwati, J.).

1.4 Προστατευτισμός σε σχέση με το ελεύθερο εμπόριο

Η πολιτική του ελεύθερου εμπορίου είναι η ακριβώς αντίθετη σε σχέση με την πολιτική του προστατευτισμού και έχει σαν αποτέλεσμα την ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών και υπηρεσιών στην παγκόσμια αγορά (Bhagwati, J.).

Η διαμάχη στην άσκηση οικονομικής πολιτικής μεταξύ της πρακτικής του ελεύθερου εμπορίου και της άσκησης προστατευτισμού αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα θέματα συζήτησης τόσο σε θεωρητικό όσο και κυρίως σε πρακτικό επίπεδο. Οι αντιπαραθέσεις υπάρχουν τουλάχιστον από τον 16ο αιώνα, δηλαδή από τη στιγμή της εμφάνισης των σύγχρονων κρατών, τα οποία προσπαθούσαν να προστατέψουν την παραγωγή των εγχώριων κλάδων από τον ξένο ανταγωνισμό.

Η ύπαρξη μεταφορικού κόστους για τα εισαγόμενα προϊόντα αποτελεί μια πρώτη μορφή φυσικής προστασίας για τα εγχώρια προϊόντα, αφού αυτό επιβαρύνει την τιμή διάθεσής τους στην εγχώρια αγορά. Είναι δυνατόν ένα εγχώριο προϊόν να είναι ακριβότερο από ένα εισαγόμενο, αλλά να υπερτερεί στην εγχώρια αγορά ακριβώς επειδή η τιμή του εισαγόμενου επιβαρύνεται με το κόστος μεταφοράς (Stiglitz, J.).

Όταν, όμως, μιλάμε για προστατευτική πολιτική που ασκούν οι κυβερνήσεις εννοούμε τις περιπτώσεις που αυτές βάζουν κάθε είδους εμπόδια στην ελεύθερη διακίνηση των αγαθών μεταξύ των κρατών.

Η ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων, χωρίς τους προστατευτικούς περιορισμούς των δασμών ή των ποσοτώσεων, έχει γενικά θετικά αποτελέσματα τουλάχιστον για τους καταναλωτές αφού οξύνει τον ανταγωνισμό, κάτι που έχει θετικές επιπτώσεις τόσο στην τιμή όσο και στην ποιότητα του προϊόντος. Για το λόγο αυτό γίνονται συνήθως διάφορες συμφωνίες μεταξύ των διαφόρων χωρών που έχουν σαν στόχο την καθιέρωση του ελεύθερου εμπορίου και την καταπολέμηση των διάφορων προστατευτικών περιορισμών. Τέτοιες πολυμερείς συμφωνίες ελεύθερου εμπορίου είναι ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (ΠΟΕ) μεταξύ 160 και πλέον χωρών και η NAFTA (Συμφωνία ελεύθερων συναλλαγών μεταξύ των χωρών της

Βόρειας Αμερικής). Το κυριότερο θετικό αποτέλεσμα τέτοιων πολυμερών συμφωνιών είναι η αποφυγή των διάφορων εμπορικών πολέμων μεταξύ των εμπορευόμενων χωρών, κάτι που θα ήταν καταστροφικό για όλα τα εμπλεκόμενα μέρη (Olson, M.).

1.5 Από τον προστατευτισμό στην απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου

Πέρα από την έννοια του προστατευτισμού, η δομή του διεθνούς εμπορίου είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης, αν και λανθασμένα υπάρχουν πολλοί οι οποίοι ταυτίζουν τις δύο αυτές έννοιες. Ειδικότερα, η οικονομική παγκοσμιοποίηση, η οποία σχετίζεται με την αλληλεξάρτηση των οικονομιών λόγω των ανοικτών αγορών εργασίας, κεφαλαίου και αγαθών αλλά και των ελαστικών αγορών εργασίας είναι πλέον ένα φαινόμενο που χαρακτηρίζει την παγκόσμια οικονομία και πρέπει να λαμβάνεται υπόψη σε όλες τις σχετικές εκτιμήσεις (Bhagwati, J.).

Μετά τη δεκαετία του 1930 και το μεγάλο κραχ, την ύπαρξη της GATT και τη δημιουργία του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου το 1994 παρατηρείται μία ραγδαία αύξηση του διεθνούς εμπορίου, η οποία οφείλεται στη θεαματική αύξηση των εξαγωγών παγκοσμίως. Η ανάπτυξη των παγκόσμιων χρηματοπιστωτικών αγορών και η αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων αφορούν τη «χρηματοπιστωτική παγκοσμιοποίηση», η οποία αποτελεί συστατικό της οικονομικής παγκοσμιοποίησης. Η σταδιακή μείωση των μέτρων δασμολογικού χαρακτήρα, προήλθε από συμφωνίες και διαπραγματεύσεις μεταξύ των κρατών όπως το Γενικό Σύμφωνο Δασμών και Εμπορίου (GATT, General Agreement for Tariffs and Trade) το οποίο αφορούσε κυρίως τις βιομηχανικά αναπτυγμένες χώρες (Bhagwati, J.).

Με τη δημιουργία της σχετικής διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το εμπόριο και την ανάπτυξη (UNCTAD, έτος ίδρυσης 1964) τα αναπτυσσόμενα κράτη μπορούσαν να προωθούν τα αιτήματά τους για τη λήψη μέτρων όσον αφορά τη σταθεροποίηση των τιμών των εξαγωγών των γεωργικών προϊόντων τους και, αντίστοιχα, την προνομακική μεταχείριση των βιομηχανικών τους προϊόντων στον τομέα των εξαγωγών.

Μια άλλη εμπορική συμφωνία, η Βορειοαμερικανική Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου (NAFTA) ανάμεσα στις τρεις μεγάλες χώρες της Βόρειας Αμερικής (δηλαδή, τις ΗΠΑ, τον Καναδά και το Μεξικό) που υπογράφηκε το 1993 αποσκοπούσε στην απαλλαγή φόρων μεταξύ των τριών χωρών και στην προστασία των μεταξύ τους εμπορικών επωνυμιών.

Υπάρχει σαφώς και η αποκαλούμενη συμφωνία του Γύρου της Ουρουγουάης, με την οποία δημιουργήθηκε ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου το 1994 (Stiglitz, J.).

Η παγκοσμιοποίηση και η αλληλεξάρτηση των αγορών έφερε και άλλες συνταρακτικές εξελίξεις τις τελευταίες δεκαετίες που θα ήταν αδιανόητες παλαιότερα. Οι κυριότερες τέτοιες εξελίξεις μπορούμε να πούμε πως αφορούσαν τις πολιτικές και οικονομικές μεταρρυθμίσεις της Κίνας το 1978, και στη συνέχεια μια σειρά επαναστάσεων τύπου ντόμινο στην Ανατολική και Κεντρική Ευρώπη. Ξεκίνησε το 1989 στην Κεντρική Ευρώπη και έληξε το 1989 με τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης το 1991.

Αυτή η διαδικασία, οδήγησε σε μία σύγκλιση της ιδεολογίας μεταξύ των οικονομιών της αγοράς στη Δύση και των σοσιαλιστικών οικονομιών στην Ανατολή έχοντας αντικατασταθεί από την καθολική εξάρτηση από το σύστημα της αγοράς (Carnes, M.).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία θεωρείται από τους μεγαλύτερους εισαγωγείς και εξαγωγείς στον κόσμο, έχει καταφέρει ώστε σχεδόν τα τρία τέταρτα περίπου των εισαγωγών της να είναι αδασολόγητες εμπορικές συναλλαγές ή με μειωμένους δασμούς. Η εμπορική πολιτική της στοχεύει στη δημιουργία μιας αειφόρου οικονομίας και βασίζεται αρκετά στο ελεύθερο εμπόριο για να το πετύχει. Τα δύο τρίτα των εισαγωγών της αφορούν πρώτες ύλες, ημικατεργασμένα προϊόντα και εξαρτήματα τα οποία χρειάζονται οι κατασκευαστές της. Η παρεμπόδιση εισόδου τους ή η αύξηση του κόστους εισαγωγής τους μπορεί να είναι ζημιογόνες για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις και να τις κάνει λιγότερο ανταγωνιστικές στο εξωτερικό. Σαν βασικό μέλος του ΠΟΕ η ΕΕ έχει ενστερνιστεί τη λογική της απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου και στόχο έχει πέρα από τις συμφωνίες ελεύθερου εμπορίου, που ήδη εφαρμόζονται, να θέσει σε ισχύ ακόμα περισσότερες για να ενδυναμώσει τις στρατηγικές σχέσεις της και να ανοίξει νέους δρόμους στις συνεργασίες της (Swaminathan S. Anklesaria Aiyar).

Η ΕΕ ήταν ακόμα η πρώτη, που προκειμένου να διευκολύνει την εξαγωγική δραστηριότητα των αναπτυσσόμενων χωρών, εισήγαγε το σύστημα γενικευμένων προτιμήσεων το 1971, στο πλαίσιο του οποίου καθιερώθηκαν προτιμησιακές ποσότητες εισαγωγών από όλες τις αναπτυσσόμενες χώρες, ώστε να αποκτήσουν τη ζωτικής σημασίας γι' αυτές πρόσβαση στις ευρωπαϊκές αγορές. Η εμπορική άμυνα της ΕΕ έχει να κάνει με το σεβασμό των δικαιωμάτων και των κανόνων και όχι με στρεβλώσεις στον ανταγωνισμό. Η στρατηγική της προωθεί ένα ανοικτό και δίκαιο παγκόσμιο εμπορικό σύστημα με τη σύναψη πολυμερών και διμερών συμφωνιών, κάτι το οποίο έχουν δεσμευτεί και οι 20 πιο ανεπτυγμένες βιομηχανικές χώρες στον κόσμο (G20), αφενός να μην εφαρμόζουν μέτρα περιορισμού του εμπορίου και αφετέρου να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα αν συντρέχει τέτοιος λόγος (Πεσμαζόγλου, Β.).

Ωστόσο, αρκετές χώρες συμπεριλαμβανόμενων των 17 χωρών της G20 έχουν εφαρμόσει μέτρα για να περιορίσουν το εμπόριο σε βάρος άλλων χωρών καθώς έρευνα του ΠΟΕ αποκάλυψε ότι στοχευμένα περιοριστικά μέτρα λαμβάνουν όλοι ανεξαιρέτως. Η προστασία αυτή προκαλεί σαφώς μία ανησυχητική τάση αλλά όσο τα αποτελέσματα των μέτρων είναι μικρά και δεν έχουμε ανισομερή ανάπτυξη του εμπορίου, αποτελεί ένα μοτίβο οικονομικών πιέσεων με στόχο την τόνωση των οικονομιών που την ακολουθεί.

Ωστόσο, αν υπάρχει ένα μάθημα από την εμπειρία της δεκαετίας του 1930, είναι ότι η αύξηση των εμπορικών φραγμών απλώς συντελεί στην ύφεση και κινδυνεύει να ωθήσει την

οικονομία (τόσο την εγχώρια όσο και τη διεθνή – παγκόσμια) σε παρατεταμένη συρρίκνωση (Davies, R., & Vadlamannati, K.C.).

1.6 Πλεονεκτήματα του προστατευτισμού

Τα κυριότερα πλεονεκτήματα του προστατευτισμού (Πουρναράκης) είναι τα ακόλουθα:

1. Περισσότερες ευκαιρίες ανάπτυξης: Ο προστατευτισμός παρέχει στις εγχώριες βιομηχανίες ευκαιρίες ανάπτυξης, ιδιαίτερα στα δύσκολα πρώτα χρόνια της λειτουργίας τους μέχρι να γίνουν ικανές να ανταγωνιστούν πιο έμπειρες επιχειρήσεις στη διεθνή αγορά. Ιδιαίτερα, σε φτωχές ή αναπτυσσόμενες οικονομίες οι πολιτικές του προστατευτισμού (όπως είναι οι υψηλοί δασμοί και το εμπάργκο στις εισαγωγές) μπορούν να τις βοηθήσουν να αναπτύξουν τις τοπικές βιομηχανίες τους δίνοντάς τους τη δυνατότητα να γίνουν ικανές ώστε να ανταπεξέλθουν στο διεθνή ανταγωνισμό.
2. Χαμηλότερες εισαγωγές: Οι πολιτικές προστατευτισμού βοηθούν στη μείωση των επιπέδων των εισαγωγών και επιτρέπουν στη χώρα να βελτιώσει το εμπορικό της ισοζύγιο και κυρίως να αυξήσει την εμπορική της ανταγωνιστικότητα.
3. Περισσότερες θέσεις εργασίας: Τα υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης και η αύξηση των νέων θέσεων εργασίας προκύπτουν όταν εγχώριες επιχειρήσεις ενισχύουν το εργατικό δυναμικό τους έχοντας εξασφαλίσει περισσότερες πωλήσεις και μεγαλύτερη κερδοφορία. Ωστόσο, συνήθως, ένα τέτοιο θετικό αποτέλεσμα στην απασχόληση έχει μάλλον προσωρινό χαρακτήρα αφού το πιθανότερο είναι ότι και οι άλλες χώρες θα λάβουν τα ανάλογα προστατευτικά μέτρα που θα εξουδετερώσουν το όποιο θετικό αποτέλεσμα για την απασχόληση στη χώρα που ξεκινάει πρώτη να ασκήσει προστατευτική πολιτική έναντι των ανταγωνιστών της.
4. Υψηλότερο ΑΕΠ: Οι πολιτικές προστατευτισμού τείνουν να ενισχύσουν το ΑΕΠ της οικονομίας λόγω της αύξησης της εγχώριας παραγωγής.

1.7 Μειονεκτήματα του προστατευτισμού

Τα κυριότερα μειονεκτήματα του προστατευτισμού (Πουρναράκης) είναι τα ακόλουθα:

1. Στασιμότητα των τεχνολογικών εξελίξεων: Καθώς οι εγχώριοι παραγωγοί πλέον δεν χρειάζεται να ανησυχούν για τον ξένο ανταγωνισμό και έχοντας εξασφαλίσει άκοπα ένα ικανοποιητικό μερίδιο αγοράς στην εσωτερική αγορά, δεν έχουν κανένα κίνητρο να καινοτομούν ή να ξοδεύουν ποσά για έρευνα και ανάπτυξη (E&A) νέων προϊόντων. Γενικά, οι προστατευτικές πολιτικές αποδυναμώνουν τις εγχώριες βιομηχανίες, αφού χωρίς την πίεση από το διεθνή ανταγωνισμό χαλαρώνουν και δεν αισθάνονται την ανάγκη να επενδύσουν σε τεχνολογικές εξελίξεις και καινοτομίες. Το τελικό αποτέλεσμα συνήθως είναι ότι τα προϊόντα τους πέφτουν σε ποιότητα και γίνονται ακριβότερα με συνέπεια να είναι λιγότερο ανταγωνιστικά και περισσότερο ευάλωτα σε τυχόν εισβολή εισαγόμενων προϊόντων.
2. Περιορισμένες επιλογές για τους καταναλωτές: Οι καταναλωτές έχουν πρόσβαση σε λιγότερα αγαθά στην αγορά ως αποτέλεσμα των περιορισμών στα ξένα αγαθά. Φυσικά, αυτά τα λιγότερα σε ποσότητα αγαθά συνήθως είναι και σε ακριβότερη τιμή και σε χειρότερη ποιότητα από αυτή που θα έβρισκαν αν οι εισαγωγές ήταν ελεύθερες.
3. Αύξηση των τιμών (λόγω έλλειψης ανταγωνισμού): Οι καταναλωτές θα πρέπει να πληρώνουν περισσότερα χωρίς να βλέπουν κάποια σημαντική βελτίωση στην ποιότητα

του προϊόντος που καταναλώνουν σαν φυσική συνέπεια της έλλειψης του ανταγωνισμού.

4. Οικονομική απομόνωση: Συχνά η επιβολή δασμών στα εισαγόμενα προϊόντα οδηγεί σε πολιτική και πολιτιστική απομόνωση, η οποία, με τη σειρά της, οδηγεί σε ακόμα μεγαλύτερη οικονομική απομόνωση και φτώχεια.

2. Οικονομική αποτελεσματικότητα: Τι είναι και πώς επηρεάζει την κοινωνία

Η αποτελεσματικότητα στα οικονομικά μπορεί να αναφέρεται σε πολλές καταστάσεις, από τη βελτιστοποίηση του κόστους παραγωγής έως τη μεγιστοποίηση των κοινωνικών ωφελειών των οικονομικών αλληλεπιδράσεων. Όσο πιο αποτελεσματική είναι η οικονομία, τόσο πιο εύκολο είναι για τις επιχειρήσεις να ανταλλάσσουν προϊόντα και μετρητά με τους πελάτες. Η οικονομική αποτελεσματικότητα επηρεάζει τόσο τις επιχειρήσεις όσο και τους καταναλωτές, οπότε η εκμάθηση των διαφόρων τύπων αποτελεσματικότητας στα οικονομικά (όπως είναι για παράδειγμα η αποδοτικότητα, η παραγωγικότητα, κλπ.) μπορεί να βοηθήσει στη λήψη έξυπνων και σωστών αποφάσεων και στη θετική επίδραση στις επιχειρηματικές συμπεριφορές (Δουράκης, Γ.).

Γενικά, η έννοια της αποτελεσματικότητας στα οικονομικά και αναφέρεται στη σχέση του αποτελέσματος (του οποιουδήποτε αποτελέσματος) με το μέσο ή τα μέσα που θυσιάζουμε για την επίτευξή του. Η έννοια της αποτελεσματικότητας αναφέρεται τόσο σε μικροοικονομικό επίπεδο (στο επίπεδο της οικονομικής μονάδας) όσο και σε μακροοικονομικό επίπεδο (κοινωνίες, κράτη, επιχειρήσεις, κλπ.).

Ανάλογα με το επί μέρους αποτέλεσμα ή και το επί μέρους μέσο έχουμε τα διάφορα είδη της αποτελεσματικότητας. Η αποδοτικότητα, για παράδειγμα, είναι μια αποτελεσματικότητα όπου το αποτέλεσμα είναι η απόδοση, ενώ η παραγωγικότητα είναι μια αποτελεσματικότητα όπου το αποτέλεσμα είναι η παραγωγή. Η αποδοτικότητα του κεφαλαίου είναι μια αποδοτικότητα όπου το μέσο που θυσιάζουμε είναι το κεφάλαιο, ενώ η παραγωγικότητα της εργασίας είναι μια παραγωγικότητα όπου το μέσο που θυσιάζουμε είναι η εργασία (Swaminathan S. Anklesaria Aiyar).

Το να είναι μια οικονομία αποτελεσματική σημαίνει είτε ότι με τα ίδια μέσα επιτυγχάνει καλύτερο αποτέλεσμα (καλύπτει δηλαδή περισσότερες ανάγκες των πολιτών του) είτε το ίδιο αποτέλεσμα επιτυγχάνεται με τη θυσία λιγότερων μέσων. Η βελτίωση της αποτελεσματικότητας σε μια οικονομία είναι φυσικά συνάρτηση πολλών παραγόντων και πάνω από όλα των επενδύσεων.

2.1 Τι σημαίνει να είσαι αποτελεσματικός στα οικονομικά;

Η οικονομική αποτελεσματικότητα προκύπτει όταν μια οικονομία έχει δίκαιη, προσβάσιμη και αποτελεσματική κατανομή αγαθών και υπηρεσιών σε ολόκληρη την κοινωνία. Οι αποτελεσματικές οικονομικές συνθήκες, γενικά, επιτρέπουν στις επιχειρήσεις να μειώσουν τους αχρησιμοποίητους πόρους τους και να χρησιμοποιήσουν όλους τους πόρους τους με παραγωγικό τρόπο. Η διαθεσιμότητα αγαθών και υπηρεσιών, η διαδικασία παραγωγής και οι καταναλωτικές συμπεριφορές μπορούν να έχουν αντίκτυπο στην οικονομική αποτελεσματικότητα (Κυριακού, Γ.).

2.2 Πώς η σπανιότητα των πόρων επηρεάζει την οικονομική αποτελεσματικότητα;

Η σπανιότητα επηρεάζει την οικονομική αποτελεσματικότητα επηρεάζοντας την προσφορά και τη ζήτηση ενός προϊόντος. Όταν ένας τύπος πόρου σπανίζει, μπορεί να επιβραδύνει την οικονομική παραγωγή, να αυξήσει τις τιμές αλλά και να περιορίσει την κερδοφορία. Οι εταιρείες χρησιμοποιούν τις γνώσεις τους για την έλλειψη ενός πόρου για να προσαρμόσουν τις διαδικασίες τους ώστε να είναι όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικές για τις συνθήκες τους. Αν υπάρχουν περισσότεροι καταναλωτές που επιθυμούν το προϊόν από ότι η ποσότητα του διαθέσιμου προϊόντος, οι επιχειρήσεις πρέπει να

καθορίσουν τον τρόπο διανομής των υπαρχόντων προϊόντων για να μεγιστοποιήσουν την αποδοτικότητα και να αποκομίσουν κέρδη (Swaminathan S. Anklesaria Aiyar).

Ένας από τους βασικούς τρόπους με τους οποίους η σπανιότητα μπορεί να επηρεάσει την οικονομική αποτελεσματικότητα είναι επηρεάζοντας το εύρος τιμών για μια αγορά. Για παράδειγμα, αν ένα συγκεκριμένο φρούτο είναι εκτός εποχής και πιο δύσκολο για τα σούπερ μάρκετ να διατηρούν το σχετικό απόθεμα, τότε η τιμή αυτού του φρούτου είναι πιθανό να είναι υψηλότερη από ότι άλλα φρούτα που είναι σήμερα στην εποχή. Ορίζοντας υψηλότερη τιμή, το σούπερ μάρκετ βοηθά στη διατήρηση της αποτελεσματικότητας αντισταθμίζοντας το επιπλέον κόστος για την απόκτηση του σπάνιου προϊόντος (Μανώλη, Π., & Μαρής, Γ.).

2.3 Είδη οικονομικής αποτελεσματικότητας

Οι διάφοροι τύποι αποτελεσματικότητας συνδέονται μεταξύ τους, και οι αλλαγές σε έναν τομέα της αποτελεσματικότητας μπορούν να επηρεάσουν άμεσα τους άλλους. Ακόμη, η οικονομία είναι πιο αποτελεσματική όταν κάθε τομέας της λειτουργεί κάθε στιγμή με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Παρακάτω παρουσιάζονται οι διάφοροι τομείς της οικονομικής αποτελεσματικότητας (McMilan, M. et al) καθώς και το τι αυτοί σημαίνουν:

2.3.1 Αποτελεσματικότητα κατανομής – διανομής αγαθών

Η αποτελεσματικότητα της κατανομής αγαθών προκύπτει όταν η διανομή αγαθών και υπηρεσιών είναι η πιο ευνοϊκή για τους καταναλωτές. Αυτό το είδος οικονομικής αποτελεσματικότητας επιτρέπει στους καταναλωτές να πληρώσουν ένα ποσό ίσο με τη δίκαιη τιμή (κανονική αξία) του προϊόντος. Για να επιτευχθεί η αποτελεσματικότητα κατανομής οι κατασκευαστές πρέπει να παράγουν επαρκή προϊόντα ώστε να ικανοποιούν τη ζήτηση των καταναλωτών. Ένα παράδειγμα τέτοιας αποτελεσματικότητας κατανομής είναι στη βιομηχανία της τεχνολογίας, όπου οι κατασκευαστές δημιουργούν περισσότερες φορητές συσκευές αντί για σταθερές συσκευές, όπως επιτραπέζιους υπολογιστές, ώστε να μπορούν να ανταποκρίνονται στην αυξανόμενη ζήτηση των καταναλωτών (Rodrik, D.).

Η αποτελεσματικότητα της διανομής των αγαθών επιτυγχάνεται όταν η κάθε μονάδα προϊόντος καταναλώνεται από τον καταναλωτή που το έχει πιο πολύ ανάγκη.

2.3.2 Παραγωγική αποτελεσματικότητα

Η παραγωγική αποτελεσματικότητα συμβαίνει όταν το κόστος της παραγωγικής διαδικασίας για την κατασκευή ενός προϊόντος είναι όσο το δυνατόν χαμηλότερο. Συχνά, αυτό μπορεί να συμβεί μόνο όταν μια εταιρεία δίνει προτεραιότητα στην παραγωγή ενός αγαθού ή μιας υπηρεσίας έναντι άλλων. Η παραγωγική αποτελεσματικότητα βασίζεται στην δυνατότητα παραγωγής στα όρια των παραγωγικών δυνατοτήτων, η οποία δείχνει πόσα προϊόντα μπορούν να παράγουν οι επιχειρήσεις με τους ίδιους πεπερασμένους πόρους.

Η εργασία είναι ένα παράδειγμα ενός πεπερασμένου πόρου που επηρεάζει την παραγωγική αποτελεσματικότητα. Οι επιχειρήσεις πρέπει να προσλαμβάνουν τους υπαλλήλους τους για να ικανοποιούν τις ανάγκες των καταναλωτών και τις απαιτήσεις της παραγωγής. Για παράδειγμα, οι εταιρείες τεχνολογίας μπορεί να κάνουν περισσότερες προσλήψεις σε θέσεις εργασίας που σχετίζονται με τις σύγχρονες τεχνολογίες σε σύγκριση με δημιουργικές θέσεις εργασίας, ώστε να ταιριάζουν στις ανάγκες των καταναλωτών τους για τεχνολογική ανάπτυξη. Ο στόχος μιας εταιρείας τεχνολογίας να παράγει τεχνολογικές καινοτομίες ενθαρρύνει την κατανομή των εργατικών πόρων προς τη βιομηχανία παραγωγής αγαθών σύγχρονων τεχνολογιών (Δουράκης, Γ.).

Η εκμετάλλευση των οικονομιών κλίμακας είναι ένας βασικός τρόπος επίτευξης της παραγωγικής αποτελεσματικότητας.

2.3.3 Τεχνική αποτελεσματικότητα

Οι εταιρείες επιτυγχάνουν τεχνική αποτελεσματικότητα όταν χρησιμοποιούν το λιγότερο δυνατό ποσό των πόρων για τη δημιουργία ενός προϊόντος. Οι πόροι αυτοί μπορούν να περιλαμβάνουν την εργασία, τον χρόνο, τον εξοπλισμό και τα υλικά για την παραγωγή προϊόντων. Για παράδειγμα, μια εταιρεία πίτσας χρειάζεται συστατικά, συσκευές κουζίνας και υπαλλήλους για να κάνει και να παραδώσει πίτσες. Προκειμένου να επιτευχθεί τεχνική αποτελεσματικότητα, η εταιρεία πίτσας θα μπορούσε να περιορίσει την ποικιλία των υλικών γαρνιρίσματος που προσφέρουν, να αγοράσει συσκευές που εξυπηρετούν πολλαπλούς σκοπούς και απασχολούν περιορισμένο προσωπικό (Easterly, W.).

Γενικά, μπορούμε να πούμε ότι μια οικονομία αγγίζει ένα ικανοποιητικό επίπεδο τεχνικής αποτελεσματικότητας όταν παράγει αγαθά στο χαμηλότερο κόστος ευκαιρίας και όταν δεν υπάρχει σπατάλη ή απώλεια πλουτοπαραγωγικών πόρων (Ταταρέα, Ε.).

2.3.4 Δυναμική αποτελεσματικότητα

Η δυναμική αποτελεσματικότητα αναφέρεται στις αλλαγές στην οικονομία με την πάροδο του χρόνου, ειδικά σε σχέση με την παραγωγική αποτελεσματικότητα ενός οργανισμού. Η τεχνολογική πρόοδος μπορεί να επηρεάσει σημαντικά τη δυναμική αποτελεσματικότητα, επειδή η καινοτομία συχνά αυξάνει την παραγωγικότητα και μπορεί να μειώσει το κόστος παραγωγής. Για παράδειγμα, η παραγωγική αποτελεσματικότητα ενός προϊόντος μπορεί να αυξηθεί αν οι επαγγελματίες αναπτύξουν μια μηχανή για να βοηθήσουν στην παραγωγή του (Routledge, Kicsi).

Η διαθεσιμότητα εργατικού δυναμικού μπορεί επίσης να επηρεάσει τη δυναμική αποτελεσματικότητα, επειδή οι μη δημοφιλείς ή σπάνιες θέσεις εργασίας μπορεί να απαιτούν από τις εταιρείες να πληρώνουν ένα ασφάλιστρο για τους μισθούς των εργαζομένων. Αν οι εργαζόμενοι ζητήσουν περισσότερη αμοιβή για να ολοκληρώσουν μια εργασία, η αποτελεσματικότητα της παραγωγής μπορεί να μειωθεί.

2.3.5 Αποτελεσματικότητα κοινωνικής πρόνοιας

Η αποτελεσματικότητα της κοινωνικής πρόνοιας εξετάζει όλο το εξωτερικό και εσωτερικό κόστος και τα οφέλη ενός προϊόντος για να καθορίσει τον καλύτερο τρόπο για την κατανομή των πόρων σε μια κοινωνία. Αυτό σημαίνει ότι το κοινωνικό όφελος ενός προϊόντος πρέπει να είναι ίσο ή μεγαλύτερο από το κοινωνικό κόστος που απαιτείται για την παραγωγή του. Το κοινωνικό όφελος είναι οι θετικές ανταμοιβές που μπορούν να αποκομίσουν οι άνθρωποι από τις πράξεις μιας επιχείρησης, ενώ το κοινωνικό κόστος είναι η συνέπεια που οι άνθρωποι υφίστανται λόγω της ίδιας δράσης της επιχείρησης. Για την επίτευξη κοινωνικής αποτελεσματικότητας, η κυβέρνηση επιβάλλει φόρους που συμβάλλουν στον επηρεασμό της παραγωγής και χρήσης ορισμένων αγαθών και υπηρεσιών με τρόπο που ωφελεί την κοινωνία (Routledge. Kicsi).

Η κοινωνική αποτελεσματικότητα επιτυγχάνεται όταν τα πάσης φύσεως οφέλη, εξωτερικές επιβαρύνσεις και κόστη καθώς και όλα τα ιδιωτικά κόστη λαμβάνονται υπόψη για την παραγωγή της κάθε επιπλέον μονάδας προϊόντος.

2.3.6 Αποτελεσματικότητα άμιλλας και ανταγωνισμού

Οι επιχειρήσεις μπορούν να επιτύχουν αποτελεσματικότητα όταν οι υπάλληλοί τους επιτυγχάνουν ή υπερβαίνουν τους στόχους παραγωγής παρά το γεγονός ότι έχουν ανεπαρκή μέσα στη διάθεσή τους. Για παράδειγμα, ακόμη και αν μια υπάρχουσα εταιρεία δεν διαθέτει αρκετό προσωπικό, οι υπάρχοντες υπάλληλοι της μπορούν να επιτύχουν τον στόχο παραγωγής της εταιρείας προσαρμόζοντας τις διαδικασίες και τις λειτουργίες τους.

Ο ανταγωνισμός στις αγορές μπορεί να συμβάλει στην μεγαλύτερη ενίσχυση της αποτελεσματικότητας ενθαρρύνοντας τις επιχειρήσεις να μειώσουν το κόστος και να συνδυάσουν τους πόρους της επιχείρησης ώστε να ανταποκρίνονται και να ταιριάζουν με τον ανταγωνισμό του (Swaminathan S. Anklesaria Aiyar).

Γενικά, μπορούμε να πούμε πως μια οικονομία αγγίζει ένα ικανοποιητικό επίπεδο αποτελεσματικότητας ανταγωνισμού όταν η παραγωγή των αγαθών γίνεται στο χαμηλότερο μέσο και οριακό κόστος παραγωγής.

2.4 Οφέλη της οικονομικής αποτελεσματικότητας

Μερικά οφέλη της οικονομικής αποτελεσματικότητας περιλαμβάνουν τα παρακάτω:

2.4.1 Παραγωγή χαμηλού κόστους

Η προσπάθεια για αποτελεσματικότητα μειώνει το κόστος της παραγωγής, το οποίο μπορεί στη συνέχεια να μειώσει το κόστος αγαθών και υπηρεσιών για τους καταναλωτές. Όταν μια οικονομία είναι αποτελεσματική, μια επιχείρηση μπορεί να διατηρήσει την ποιότητα των προϊόντων της, μειώνοντας ταυτόχρονα το ποσό που ξοδεύει για να τα κάνει. Μειώνοντας το κόστος παραγωγής, η οικονομική αποτελεσματικότητα βοηθά τις επιχειρήσεις να ικανοποιήσουν τις απαιτήσεις των καταναλωτών χρησιμοποιώντας τους περιορισμένους πόρους τους.

2.4.2 Ίση πρόσβαση για όλους σε αγαθά και υπηρεσίες

Η οικονομική αποτελεσματικότητα ενθαρρύνει τη δίκαιη κατανομή αγαθών και υπηρεσιών σε όλους τους ανθρώπους μιας κοινωνίας. Αυτό σημαίνει ότι οι άνθρωποι έχουν ίση πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες και μπορούν άνετα να αποκτήσουν τα αγαθά που χρειάζονται. Μια αποτελεσματική οικονομία διευκολύνει τις επιχειρήσεις να διανέμουν τα αγαθά τους και να τα τιμολογούν με τρόπο που ωφελεί τόσο την επιχείρηση όσο και τους καταναλωτές της.

2.4.3 Ισορροπία απωλειών και κερδών στην παραγωγή

Η οικονομική αποτελεσματικότητα ενθαρρύνει την ισορροπία μεταξύ ζημίας και κέρδους για τους προμηθευτές και τους καταναλωτές. Επιτυγχάνοντας αποτελεσματικότητα παραγωγής, μια επιχείρηση μπορεί να βιώσει μια απώλεια στην παραγωγή ενός στοιχείου υπέρ ενός άλλου, ενώ βιώνει το όφελος των αυξημένων απαιτήσεων για άλλες υπηρεσίες. Οι επιχειρήσεις σε μια αποτελεσματική οικονομία μπορούν εύκολα να προσαρμοστούν ώστε να καλύψουν τη ζήτηση καθώς και να καλύψουν τυχόν απώλειες. Η συνολική αποτελεσματικότητα σε μια οικονομία περιλαμβάνει μια ισορροπία κοινωνικών οφελών και επιχειρηματικών οφελών, δημιουργώντας ένα υγιές και βιώσιμο οικονομικό κλίμα (Easterly, W.).

2.5 Σχέση μεταξύ ανταγωνιστικότητας και αποτελεσματικότητας

Η ανταγωνιστικότητα συνδέεται άμεσα και αναλογικά με την παραγωγικότητα και η τελευταία έχει την ίδια σχέση με την αποτελεσματικότητα.

Αν όλες οι ανταγωνιστικές εκμεταλλεύσεις υπόκεινται σε παρόμοιες οικονομικές και θεσμικές συνθήκες, είναι προφανές ότι αν μια εκμετάλλευση είναι παραγωγική ή αποδοτική, πρέπει να είναι ανταγωνιστική. Δεδομένης της ετερογένειας της γης και του ότι η γεωργική παραγωγή εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη γη ή την ποιότητα του εδάφους, ένας γεωργός μπορεί να χρησιμοποιήσει αποτελεσματικά όλους τους παραγωγικούς συντελεστές, αλλά δεν είναι τόσο παραγωγικός όσο μια άλλη εκμετάλλευση με καλύτερο έδαφος.

Η απάντηση λοιπόν στην ερώτηση αυτή για τη σχέση των δύο αυτών εννοιών είναι ότι "εξαρτάται". Μια φάρμα μπορεί να είναι αποδοτική και όχι "τόσο παραγωγική" όπως μια άλλη, και ως εκ τούτου δεν είναι ανταγωνιστική. Η σχέση μεταξύ ανταγωνιστικότητας και παραγωγικότητας είναι σαφής, αλλά όχι μεταξύ αποδοτικότητας και ανταγωνιστικότητας.

Αν επιπλέον ληφθούν υπόψη θεσμικές πτυχές, όπως η διαφοροποιημένη φορολογία ή το διαφορετικό κόστος συναλλαγής, η σχέση μεταξύ της παραγωγικότητας και του ανταγωνισμού δεν είναι τόσο σαφής. Μια φάρμα μπορεί να είναι εξαιρετικά παραγωγική εντός των ορίων της και να χάνει την ανταγωνιστικότητά της λόγω του κόστους μεταφοράς, συναλλαγής ή φορολογίας.

2.5.1 Ανταγωνιστικότητα

Υπάρχουν πολλοί ορισμοί για την έννοια της ανταγωνιστικότητας. Το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ, το οποίο μετρά την ανταγωνιστικότητα μεταξύ των χωρών από το 1979, την ορίζει ως "το σύνολο των θεσμών, των πολιτικών και των παραγόντων που καθορίζουν το επίπεδο παραγωγικότητας μιας χώρας". Άλλοι είναι ελαφρώς διαφορετικοί, αλλά όλοι γενικά χρησιμοποιούν τη λέξη "παραγωγικότητα" (Intriligator, M.).

Ένας άλλος τρόπος να σκεφτούμε τι κάνει μια χώρα ανταγωνιστική είναι να σκεφτούμε πώς πραγματικά προωθεί την ευημερία μας. Η ανταγωνιστική οικονομία, συχνά είναι και παραγωγική. Και η παραγωγικότητα οδηγεί σε ανάπτυξη, η οποία οδηγεί σε ανώτερα εισοδηματικά επίπεδα και, με κίνδυνο να ακουστεί απλοϊκή, βελτιωμένη ευημερία.

2.5.2 Γιατί να μας ενδιαφέρει;

Η ανταγωνιστικότητα είναι σημαντική, διότι διαπιστώθηκε ότι είναι ο κύριος παράγοντας που οδηγεί στην ανάπτυξη και στην άνοδο του εισοδήματος. Και τα επίπεδα εισοδήματος συνδέονται στενά με την ανθρώπινη ευημερία. Επομένως, είναι πολύ σημαντικόν να κατανοήσουμε τους παράγοντες που επιτρέπουν αυτήν την αλυσίδα γεγονότων (Easterly, W.).

Βασικά, η αύξηση της ανταγωνιστικότητας σημαίνει αύξηση της ευημερίας. Στο Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ υπάρχει η γενική πεποίθηση ότι οι ανταγωνιστικές οικονομίες είναι αυτές που είναι πιθανότερο να μπορέσουν να αναπτυχθούν πιο βιώσιμα και χωρίς αποκλεισμούς, πράγμα που σημαίνει μεγαλύτερη πιθανότητα

ανότητα ότι όλοι στην κοινωνία θα ωφεληθούν από τους καρπούς της οικονομικής ανάπτυξης

2.5.3 Πώς την μετράμε;

Αναλύουμε την ανταγωνιστικότητα των χωρών σε 12 συνιστώσες, διακριτούς τομείς ή πυλώνες, τους οποίους ομαδοποιούμε σε τρεις υποδείκτες.

Ο πρώτος υποδείκτης αφορά τις λεγόμενες «βασικές απαιτήσεις» που περιλαμβάνουν θεσμούς, υποδομές, μακροοικονομικό περιβάλλον καθώς επίσης και υγεία και πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Τους αποκαλούμε «βασικούς», καθώς οι πυλώνες αυτοί τείνουν να είναι εκείνοι που οι χώρες σε προγενέστερα στάδια της ανάπτυξης αντιμετωπίζουν πρώτα (Goldin, I.).

Στη συνέχεια έρχεται ο υποδείκτης για τους «ενισχυτές απόδοσης». Στην ουσία εξετάζουμε τις αγορές, είτε αυτό αφορά τη λειτουργία των αγορών αγαθών, εργασίας ή των χρηματοοικονομικών αγορών, αλλά εξετάζουμε επίσης και την τριτοβάθμια εκπαίδευση και κατάρτιση, καθώς και την τεχνολογική ετοιμότητα, η οποία μετρά πόσο καλά είναι οι οικονομίες που είναι έτοιμες για τη μετάβαση σε πιο προηγμένες οικονομίες που βασίζονται στη γνώση.

Ο τελευταίος υποδείκτης αφορά την καινοτομία και την εξειδίκευση και αποτελείται από δύο πυλώνες: επιχειρηματική κουλτούρα και καινοτομία. Πρόκειται για α πιο σύνθετους τομείς ανταγωνιστικότητας που προϋποθέτουν ότι μια οικονομία θα μπορεί να αξιοποιεί επιχειρήσεις και ερευνητικά ιδρύματα παγκόσμιας κλάσης, καθώς επίσης και μια καινοτόμο και υποστηρικτική κυβέρνηση. Οι χώρες με υψηλή βαθμολογία σε αυτούς τους πυλώνες τείνουν να είναι προηγμένες οικονομίες με υψηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ (Irwin, Douglas).

2.5.4 Τι δεν μας λέει η ανταγωνιστικότητα;

Γενικά, ο κόσμος γίνεται όλο και καλύτερος στη μέτρηση πραγμάτων, αλλά παρ'όλα αυτά υπάρχουν πάντα μαύρα σημεία σε κάθε άσκηση συγκριτικής αξιολόγησης. Σημαντικοί τομείς, όπως το περιβάλλον, δεν υπεισέρχονται στη μέτρηση της ανταγωνιστικότητας. Επίσης, η μέτρηση της ανταγωνιστικότητας δεν φαίνεται να συνδέεται με την ευτυχία των ανθρώπων ή με την ασφάλεια που αυτοί νιώθουν για το μέλλον τους (Guvleen Aulukh).

2.5.5 Αλλαγές στη σύνθεση της Ανταγωνιστικότητας

Αν και φυσικά υπάρχουν μεταβολές στη θέση των διαφόρων χωρών στον πίνακα της ανταγωνιστικότητας από έτος σε έτος (για παράδειγμα, στην πρώτη θέση παγκοσμίως φιγουράρουν τότε η Ελβετία και τότε η Σιγκαπούρη) δεν φαίνεται να υπάρχουν ιδιαίτερες μεταβολές στη σύνθεση του δείκτη μέτρησης της ανταγωνιστικότητας και στις επιμέρους παραμέτρους ή πυλώνες που υπεισέρχονται σε αυτόν (Wibbels, E., & Ahlquist, J.).

Υπάρχει όμως ένα αξιοσημείωτο χαρακτηριστικό που συμβαίνει τα τελευταία δέκα χρόνια

περίπου. Με τη συζήτηση για την παγκοσμιοποίηση να πολιτικοποιείται όλο και περισσότερο, με τους αντιπάλους να την κατηγορούν για αυξανόμενα επίπεδα ανισότητας και μετεγκατάσταση των θέσεων εργασίας στον τομέα της μεταποίησης, καθώς και τους υποστηρικτές να τονίζουν το ρόλο που έχει διαδραματίσει στην έξοδο κρατών αλλά και εκατομμυρίων ανθρώπων από τη φτώχεια, διαπιστώνουμε στην πραγματικότητα ότι το άνοιγμα των χωρών όσον αφορά την εμπορία αγαθών και υπηρεσιών μεταξύ τους έχει μειωθεί σταθερά, αν και αργά, τα τελευταία 10 χρόνια. Με το άνοιγμα που συνδέεται άμεσα με την οικονομική ανάπτυξη, αυτό φαίνεται σημαντικό, ιδίως καθώς η τάση φαίνεται να πηγάζει κυρίως από την υπέρβαση των μη δασμολογικών φραγμών, οι οποίοι είναι λεπτοί και συχνά δύσκολο να εντοπιστούν (Wibbels, E.).

Ενώ οι βασικοί παράγοντες της ανταγωνιστικότητας, όπως οι υποδομές, η υγεία, η εκπαίδευση και η εύρυθμη λειτουργία των αγορών θα είναι πάντα σημαντικοί, τα στοιχεία των ετήσιων εκθέσεων δείχνουν ότι οι επιδόσεις ενός έθνους όσον αφορά την τεχνολογική ετοιμότητα, την επιχειρηματική κουλτούρα και την καινοτομία είναι πλέον όλο και πιο πολύ σημαντικές για την προώθηση της ανταγωνιστικότητας και της ανάπτυξης. Έτσι, η προσπάθεια των διαφόρων χωρών να βελτιώσουν τη θέση τους στον πίνακα ανταγωνιστικότητας γίνεται κάθε χρόνο ολοένα και πιο δύσκολη από ό,τι μπορεί να ήταν προηγουμένως αφού οι κύριες παράμετροι που παίζουν τον καθοριστικό ρόλο είναι όλο και πιο δύσκολο να ελεγχθούν από τους υπεύθυνους και να μετρηθούν και να προγραμματιστούν στην εξέλιξή τους.

3. Δασμοί στις ΗΠΑ ή μια σύγχρονη μορφή προστατευτισμού στις μέρες μας.

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων σαράντα ετών περίπου αδιαμφισβήτητα μπορεί να σκεφτεί κάποιος πως το ελεύθερο εμπόριο μόνο οφέλη είχε για την παγκόσμια οικονομία και καθόλου ζημιές. Ως γνωστόν οι ΗΠΑ, μία χώρα δηλαδή που αναδείχθηκε πρώτη οικονομική δύναμη έως και σήμερα, χάρη στην πολιτική και οικονομική εξωστρέφεια που τη διακρίνει από το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και μετά, έχουν αναθεωρήσει την οικονομική τους πολιτική με το σύνθημα «πρώτα η Αμερική» με αποτέλεσμα τάσεις προστατευτισμού και την επιδίωξη ανάδειξής τους σε ηγεμονική χώρα (Τσαμπούρας Ιωάννης).

Ειδικότερα, η τελευταία κυβέρνηση έχει επικαλεστεί την «εθνική ασφάλεια» ως νέα στρατηγική εφαρμογής δασμολογικών μέτρων. Με αυτή την πρόφαση οι κύριες προτεραιότητες είναι η προστασία των συνόρων, η επιβεβαίωση της αμερικάνικης ισχύος στο εξωτερικό και η προώθηση εμπορικών συμφωνιών εναρμονισμένων με τα αμερικάνικα συμφέροντα. Αυτή η πολιτική περιέχει μέτρα που εισάγουν διακρίσεις στις νέες πιο έντονες μορφές εμπορικής προστασίας οδηγώντας την παγκόσμια οικονομία ίσως και σε εμπορικό πόλεμο (Νικητού, Ι.).

Οι ΗΠΑ πλέον (όπως θα δούμε αναλυτικά πιο κάτω) έχουν επιβάλλει δασμούς στις εισαγωγές χάλυβα και αλουμινίου, οι οποίοι θεωρούνται στρατηγικής σημασίας επιχειρηματικοί κλάδοι, με αποτέλεσμα μια σκληρή στάση απέναντι στην ταχύτατα αναδύομενη εμπορική δύναμη της Κίνας. Η ίδια με τη σειρά της απειλεί με αντίποινα, κάτι που είναι απόλυτα φυσιολογικό θέλοντας να διατηρήσει την ισχυρή θέση της και να προστατέψει την οικονομία της.

Η Κίνα τα τελευταία χρόνια έχει το προσωνύμιο του «Αναπτυξιακού Γίγαντα» λόγω της απότομης αύξησης της οικονομικής της δύναμης. Πιο συγκεκριμένα, οι κινέζικες κυβερνήσεις στην προσπάθεια τους να αποφύγουν τον περιορισμό της πλεονάζουσας παραγόμενης ποσότητας χάλυβα και να αποφύγουν μαζικές απολύσεις εργαζόμενων, διοχέτευσαν την υπερβάλλουσα παραγωγή τους στην παγκόσμια αγορά, υιοθετώντας πολιτικές ενίσχυσης των εξαγωγών (Hufbauer, Gary C.). Οι πολιτικές τους περιλάμβαναν μέτρα κρατικής βοήθειας που αφορούσαν την παροχή επιδοτήσεων στον τομέα της ενέργειας και του νερού, στη χορήγηση χαμηλότοκων δανειακών κεφαλαίων για την πραγματοποίηση επενδύσεων και στη χορήγηση φορολογικών ελαφρύνσεων και πιστώσεων. (Trappmann, 2015).

Ο τρόπος σκέψης των ΗΠΑ βασίζεται στην ιδέα, αν το ελεύθερο εμπόριο είναι παραδοσιακά η πολιτική μιας παγκόσμιας ηγεμονικής δύναμης, είναι λογικό να υποχωρεί η υποστήριξη σε αυτό, όταν η ηγετική δύναμη αντιμετωπίζει πιο ισχυρό ανταγωνισμό από ένα εξίσου δυνατό οικονομικό αντίπαλο. (Lance Selfa, 2018) Ουσιαστικά, εάν μία ή περισσότερες χώρες αυξάνουν την προστασία της παραδοσιακής ποικιλίας των δασμολογικών ποσοστώσεων, της στοχευμένης στήριξης συγκεκριμένων κλάδων σε απάντηση της κρίσης τότε αναμενόμενο είναι να αντιδράσουν και άλλες χώρες ή να βρουν πολιτικές πιέσεις και να λειτουργήσουν με τον ίδιο τρόπο. (Kueger, 2009) Η επιβολή των προστατευτικών μέτρων κατά αυτόν τον τρόπο, με μια δεύτερη σκέψη προκαλεί μια αλυσιδωτή αντίδραση σε όλη την

αγορά και σε κάθε παίκτη ξεχωριστά. Διανύοντας ακόμα τη φάση της οικονομικής κρίσης, μια πρόσθετη προστασία θα είναι περισσότερο ζημιογόνα παρά κερδοφόρα όπως πολλοί αναμένουν. Μια αύξηση του κόστους των εισαγωγών, θα μειώσει την ανταγωνιστικότητα τόσο στο εσωτερικό της χώρας που θα υιοθετήσει περισσότερα προστατευτικά μέτρα όσο και στις διεθνείς αγορές με άμεση συνέπεια τη συρρίκνωση της παραγωγής και πιθανές απώλειες στην απασχόληση και στα εισοδήματα. Οι εξαγωγικές βιομηχανίες που ανταγωνίζονται τις εισαγωγές συρρικνώνουν την παραγωγή τους και μειώνουν την απασχόληση, στο εσωτερικό όμως τα αγαθά που ανταγωνίζονται την εισαγωγή θα έχουν υψηλότερες τιμές που θα μειώσουν την οικιακή κατανάλωση. Είναι προφανές ότι το επίπεδο απασχόλησης θα μειωθεί και στις δύο χώρες. Έτσι, σιγά – σιγά, τα προστατευτικά μέτρα εξαπλώνονται σε ολοένα και πιο πολλές χώρες (Ταταρέα, Ε.).

3.1 Η περίπτωση των δασμών της κυβέρνησης Τραμπ στις Ηνωμένες Πολιτείες

Ο Αμερικανός πρόεδρος Ντόναλντ Τραμπ έχει κλονίσει τα θεμέλια του παγκόσμιου εμπορίου, επιβάλλοντας υψηλούς δασμούς σε αγαθά αξίας δισεκατομμυρίων δολαρίων από την ΕΕ, τον Καναδά, το Μεξικό και την Κίνα (Hufbauer, Gary C.).

Όλες αυτές οι χώρες ανταποκρίνονται σε αυτή την πολιτική, ανταποδίδοντας με φόρους και εισφορές σε χιλιάδες προϊόντα των ΗΠΑ.

Αυτό βάζει τις μεγαλύτερες οικονομίες του κόσμου σε οικονομικό πόλεμο μεταξύ τους.

Ο Αμερικανός πρόεδρος Ντόναλντ Τραμπ θεωρεί ότι οι εμπορικοί πόλεμοι είναι "καλοί" και εύκολοι. Δεν φοβάται να αυξήσει τους δασμούς.

Όπως δήλωσε ο πρώην Αμερικανός Πρόεδρος Ντόναλντ Τραμπ στις 2 Μαρτίου 2018: «Όταν μια χώρα (οι ΗΠΑ στην προκειμένη περίπτωση) χάνει πολλά δισεκατομμύρια δολάρια στο εμπόριο με σχεδόν κάθε χώρα με την οποία συναλλάσσεται, οι εμπορικοί πόλεμοι είναι καλοί και εύκολοι να κερδηθούν. Για παράδειγμα, όταν είμαστε μείον γύρω στα 100 δισεκατομμύρια δολάρια σε μια συγκεκριμένη χώρα και αυτοί γίνονται χαρούμενοι και άνετοι, τότε δεν κάνουμε πια συναλλαγές μαζί τους και κερδίζουμε σίγουρα πολλά. Είναι εύκολο!».

Έτσι, ο πρόεδρος επέβαλε δασμούς σε αγαθά αξίας δισεκατομμυρίων δολαρίων από όλο τον κόσμο, και ιδιαίτερα στην Κίνα.

Έχει επιβάλει 10% εισφορά σε Κινέζικα προϊόντα αξίας 200 δισ. δολαρίων μέχρι το 2019. Τον Μάιο του 2019 ανακοίνωσε τα σχέδια για την επιβολή ενός δασμού 25% σε 325 δισεκατομμύρια δολάρια άλλων κινεζικών προϊόντων.

Ο κ. Τραμπ είπε ότι τα 100 δισεκατομμύρια δολάρια που θα κερδηθούν από τους δασμούς θα χρησιμοποιηθούν για την αγορά γεωργικών προϊόντων των ΗΠΑ, τα οποία στη συνέχεια θα σταλούν σε "φτωχές και πεινασμένες χώρες" για "ανθρωπιστική βοήθεια". Θέλει επίσης να μειώσει το εμπορικό έλλειμμα με την Κίνα, μια χώρα δηλαδή που έχει κατηγορηθεί για αθέμιτες εμπορικές πρακτικές πριν γίνει πρόεδρος.

Όπως δήλωσε ο Ντόναλντ Τραμπ στις 4 Ιουνίου 2014: «Το εμπορικό έλλειμμα των ΗΠΑ έφθασε τα 64 δισεκατομμύρια δολάρια τον Απρίλιο, κάτι που είναι το υψηλότερο ρεκόρ της τελευταίας διετίας. Πρέπει να κάνουμε καλύτερα. Η Κίνα μας εξαπατά. Φέρτε τις δουλειές στο σπίτι!» (Donald J. Trump (@realDonaldTrump), Ιούνιος 4, 2014).

Ο κ. Trump έκανε μια μεγάλη παρατήρηση στην πορεία της εκστρατείας για την περικοπή των εμπορικών ελλειμμάτων της χώρας. Είναι πεπεισμένος ότι βλάπτουν την παραγωγή των ΗΠΑ και έχει πει ξανά και ξανά στον τύπο και στο Twitter ότι οι ΗΠΑ πρέπει να κάνουν περισσότερα για να τα αντιμετωπίσουν.

Και οι ΗΠΑ έχουν τεράστιο εμπορικό έλλειμμα με την Κίνα. Από το έτος 2001 που η Κίνα μπήκε στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (WTO, World Trade Organization) το

εμπορικό έλλειμμα των ΗΠΑ σε σχέση με την Κίνα χρόνο με το χρόνο αύξανε θεαματικά. Το έτος 2018 αυξήθηκε κατά 43,6 δισ. δολάρια σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά φτάνοντας στο αστρονομικό ποσό των 419,2 δισ. δολαρίων (Irwin, Douglas).

Ο κ. Trump έκανε μια μεγάλη επένδυση στην πολιτική του καριέρα σχετικά με την πορεία της εκστρατείας για την περικοπή των εμπορικών ελλειμμάτων της χώρας. Είναι πεπεισμένος ότι αυτά τα εμπορικά ελλείμματα βλάπτουν την παραγωγή των ΗΠΑ και έχει πει επανειλημμένα τόσες και τόσες φορές, ξανά και ξανά, στον τύπο και στο Twitter ότι οι ΗΠΑ πρέπει να κάνουν πολύ περισσότερα για να τα αντιμετωπίσουν.

Ο πρόεδρος Τραμπ θέλει να μειώσει αυτό το τεράστιο εμπορικό έλλειμμα και σκοπεύει να χρησιμοποιήσει δασμούς για να το κάνει (Νικητού, Ι.).

Αλλά ενώ ο πρόεδρος τα μισεί, τα εμπορικά ελλείμματα δεν είναι απαραίτητα κάτι κακό. Πολλές πλουσιότερες χώρες έχουν κατά τις τελευταίες δεκαετίες μετατοπιστεί από τις μεταποιητικές οικονομίες στις οικονομίες υπηρεσιών, εστιάζοντας σε τομείς όπως οι τραπεζικές εργασίες, τα ταξίδια και ο τουρισμός.

Οι υπηρεσίες συμβάλλουν στο μεγαλύτερο μέρος του καθαρού εισοδήματος της οικονομίας των ΗΠΑ. Η Κίνα, αντίθετα, δεν εξαγει σχεδόν τόσες υπηρεσίες όσες παράγει προϊόντα.

Έτσι, η εμμονή του προέδρου με τα εμπορικά ελλείμματα δεν είναι πάντα δημοφιλής, με τους επικριτές να καταδικάζουν τις κινήσεις της κυβέρνησης ως προστατευτισμό (Irwin, Douglas).

Ο προστατευτισμός προσπαθεί να χρησιμοποιήσει περιορισμούς όπως δασμούς για να ενισχύσει τη βιομηχανία της χώρας και να την προστατεύσει από τον ξένο ανταγωνισμό.

Τέτοιο παράδειγμα προστατευτικής πολιτικής είναι οι δασμοί χάλυβα και αλουμινίου του κ. Τραμπ.

Τον Μάιο του 2018, ο πρόεδρος ανακοίνωσε έναν δασμό 25% για όλες τις εισαγωγές χάλυβα και 10% για το αλουμίνιο. Ήταν ο τρόπος που σκέφτηκε για να αντιμετωπίσει το πρόβλημα ότι μεταξύ του έτους 2000 και του έτους 2016 χάθηκαν πάνω από 50.000 θέσεις εργασίας από τη βιομηχανία χάλυβα των ΗΠΑ.

Η κυβέρνηση Τραμπ ισχυρίζεται ότι οι ΗΠΑ βασίζονται πάρα πολύ σε άλλες χώρες για τα μέταλλά τους και ότι δεν θα μπορούσαν να κατασκευάσουν αρκετά όπλα ή οχήματα που χρησιμοποιούν τη δική της βιομηχανία αν ξέσπαγε ένας πόλεμος.

Οι επικριτές επισημαίνουν ότι οι ΗΠΑ παίρνουν το μεγαλύτερο μέρος του χάλυβα από τον Καναδά και την ΕΕ - ισχυρούς συμμάχους των ΗΠΑ.

Θεωρητικά, η φορολόγηση του ξένου χάλυβα και αλουμινίου θα σημαίνει ότι οι επιχειρήσεις των ΗΠΑ θα αγοράσουν τοπικό χάλυβα. Το σκεπτικό είναι ότι θα ενισχύσει τις εγχώριες βιομηχανίες χάλυβα και αλουμινίου των ΗΠΑ, καθώς περισσότερες επιχειρήσεις θα θέλουν να αγοράσουν τα προϊόντα τους. Οι τιμές του χάλυβα και του αλουμινίου θα ανέβουν στις ΗΠΑ επειδή θα υπάρχουν λιγότερα από αυτά τα αγαθά που έρχονται από το εξωτερικό. Έτσι, η μεγαλύτερη ζήτηση για τοπικά

κό χάλυβα θα αυξήσει την τιμή, αυξάνοντας τα κέρδη για τους κατασκευαστές χάλυβα (Irwin, Douglas_.

Οι χαλυβουργοί των ΗΠΑ ενδέχεται να λάβουν μια ώθηση μετά την επιβολή των δασμών, ενώ η αυξημένη ζήτηση θα αυξήσει τις προσλήψεις και τα κέρδη. Αλλά οι αμερικανικές εταιρείες που χρειάζονται πρώτες ύλες, όπως κατασκευαστές αυτοκινήτων και αεροπλάνων, θα δουν το κόστος τους να αυξάνεται.

3.2 Δασμοί χάλυβα – ποιό είναι το πραγματικό τους αντίκτυπο;

Αυτό σημαίνει ότι ίσως χρειαστεί να αυξήσουν τις τιμές των τελικών προϊόντων τους κάτι που τελικά θα έβλαπτε τους καταναλωτές. Έτσι, οι τιμές των αυτοκινήτων θα μπορούσαν να αυξηθούν στις ΗΠΑ. Όπως θα μπορούσαν να αυξηθούν οι τιμές για τα gadgets και τα αεροπορικά εισιτήρια, ακόμα και για τη μύρια, αφού θα αυξηθεί η τιμή για την παραγωγή ενός αλουμινένιου κουτιού.

Η επιβολή των δασμών στις ΗΠΑ θα μπορούσαν να επηρεάσουν τους ανθρώπους σε όλο τον κόσμο - ειδικά από τότε που η Κίνα θα έχει ανταποδώσει στην πολιτική αυτή σε έναν αντίστοιχο βαθμό.

Η δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία του κόσμου, η Κίνα δηλαδή, έχει φορολογήσει τα γεωργικά και βιομηχανικά προϊόντα των ΗΠΑ, από σόγια, χοιρινό και βαμβάκι μέχρι αεροπλάνα, αυτοκίνητα και σωλήνες χάλυβα. Έχει επίσης δεσμευθεί να λάβει "απαραίτητα αντίμετρα" για τους παραπάνω αναφερόμενους προτεινόμενους δασμούς του Τραμπ.

3.3 Ο εμπορικός πόλεμος ΗΠΑ – Κίνας και οι πιθανές παγκόσμιες επιπτώσεις του

Θεωρητικά, η Κίνα θα μπορούσε επίσης να φορολογήσει αμερικανικές εταιρείες τεχνολογίας όπως η Apple. Αυτό θα έπληττε τον τεχνολογικό γίγαντα και θα μπορούσε να αναγκαστεί να αυξήσει τις τιμές του για να αντισταθμίσει.

Ένας παγκόσμιος εμπορικός πόλεμος που θα ακολουθούσε, θα μπορούσε να βλάψει τους καταναλωτές σε όλο τον κόσμο, καθιστώντας πιο δύσκολη τη λειτουργία όλων των εταιρειών, αναγκάζοντάς τους να αυξήσουν τις τιμές για τους πελάτες τους.

3.4 Τελικά, το ελεύθερο εμπόριο είναι καλύτερο λοιπόν;

Εξαρτάται ποιον ρωτάς είναι η σωστότερη απάντηση.

Το ελεύθερο εμπόριο είναι το αντίθετο του προστατευτισμού, κάτι που σημαίνει όσο το δυνατόν λιγότερους δασμούς, δίνοντας στους ανθρώπους την ελευθερία να αγοράζουν φτηνότερα ή καλύτερα κατασκευασμένα προϊόντα από οπουδήποτε στον κόσμο.

Αυτό είναι εξαιρετικό για τις εταιρείες που προσπαθούν να μειώσουν τα κόστη, και αυτό βοήθησε να μειωθούν οι τιμές και να τονωθεί η παγκόσμια οικονομία.

Είτε πρόκειται για αυτοκίνητα είτε για έξυπνα τηλέφωνα, για τρόφιμα, για λουλούδια ή για οποιοδήποτε άλλο προϊόν, το ελεύθερο εμπόριο έχει φέρει προσιτά προϊόντα από όλο τον κόσμο στο σπίτι σας.

Ταυτόχρονα, όμως, αυτό σημαίνει ότι οι εταιρείες είναι λιγότερο πιθανό να αγοράσουν τοπικά προϊόντα. Γιατί να αγοράσει κάποιος ένα εγχώριο παραγόμενο προϊόν όταν μπορεί να πάρει περισσότερη ποσότητα εισαγόμενου προϊόντος σε φτηνότερη τιμή προερχόμενου από μια διαφορετική χώρα; Αυτό σημαίνει απώλεια θέσεων εργασίας στις χώρες εισαγωγής και άνιση ανάπτυξη, ενώ το ελεύθερο εμπόριο έχει κάνει κάποιους ανθρώπους πλουσιότερους και κάποιους άλλους φτωχότερους.

Οι ιστορικοί έχουν επισημάνει ότι τα εμπόδια και οι δασμοί συχνά οδηγούν σε υψηλότερα κόστη για τον καταναλωτή, ενώ οι οικονομολόγοι σε όλους τους τομείς είναι αντίθετοι με τα όποια σχέδια περιορισμών στις εισαγωγές.

[11]

3.5 Η προστατευτική πολιτική της κυβέρνησης Τραμπ και οι αντιδράσεις στο εσωτερικό και εξωτερικό της χώρας.

Το Ρεπουμπλικανικό Κόμμα είναι επίσης συντριπτικά εναντίον του κ. Τραμπ για τους δασμούς που επέβαλε, διότι είναι μεγάλοι υποστηρικτές του ελεύθερου εμπορίου. Είναι χαρακτηριστικές οι δηλώσεις του Αμερικανού κυβερνητικού εκπροσώπου Πόλ Ράϊαν στις 8 Μαρτίου 2018 σε ανάρτησή του στο Twitter, ο οποίος μεταξύ άλλων είπε: «Υπάρχουν αναμφισβήτητα κακές εμπορικές πρακτικές από χώρες όπως η Κίνα, αλλά η καλύτερη προσέγγιση είναι η στοχευμένη επιβολή αυτών των κακών πρακτικών. Η οικονομία μας και η εθνική μας ασφάλεια ενισχύονται προωθώντας το ελεύθερο εμπόριο με τους συμμάχους μας».

Πιο συγκεκριμένα, στις 31 Μαΐου 2018, η κυβέρνηση Τραμπ των ΗΠΑ αποφάσισε να επιβληθούν δασμοί στις εισαγωγές χάλυβα και αλουμινίου από βασικούς συμμάχους στην Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική. Οι ΗΠΑ ανέφεραν ότι ο φόρος 25% για το χάλυβα και 10% για το αλουμίνιο από Ε, Ε, Μεξικό και Καναδά θα ξεκινούσε από τα μεσάνυχτα κιάλας της ίδιας μέρας.

Η κίνηση αυτή πυροδότησε αμέσως όρκους αντιποίνων από το Μεξικό, τον Καναδά και την Ευρωπαϊκή Ένωση, οι οποίοι αποκάλεσαν τους δασμούς "προστατευτισμό, καθαρό και απλό". Το Ηνωμένο Βασίλειο ανέφερε ότι ήταν "βαθιά απογοητευμένο" από την απόφαση των ΗΠΑ, η οποία ήλθε μετά από εβδομάδες διαπραγματεύσεων. Οι δασμοί θα πλήξουν προϊόντα όπως επιμεταλλωμένο χάλυβα, πλάκες, πηνία, ρολά αλουμινίου και σωλήνες, πρώτες ύλες που χρησιμοποιούνται ευρέως σε όλη την βιομηχανία των ΗΠΑ, τις κατασκευές και την πετρελαιοβιομηχανία (Subhayan Chakraborty).

Η επίτροπος εμπορίου της ΕΕ Σεσίλια Μάλμστρομ δήλωσε ότι αυτή η 31^η Μαΐου 2018 ήταν "κακή μέρα για το παγκόσμιο εμπόριο", ενώ ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ζαν-Κλοντ Γιούνκερ δήλωσε ότι η κίνηση ήταν "τελείως απαράδεκτη". Η ΕΕ "δεν έχει άλλη επιλογή" από το να προσφύγει στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου και να επιβάλει δασμούς στις εισαγωγές των ΗΠΑ, πρόσθεσε.

Ο Καναδός πρωθυπουργός Justin Trudeau είπε ότι οι δασμοί ήταν μια «προσβολή» για τη μακροχρόνια σχέση μεταξύ του Καναδά και των ΗΠΑ, ειδικά για τις «χιλιάδες Καναδών στρατιωτών που πολέμησαν και πέθαναν μαζί με τους Αμερικανούς συντρόφους τους» στο Αφγανιστάν.

Είπε ότι ο Καναδάς σχεδιάζει να επιβάλει δασμούς στα αμερικανικά προϊόντα αξίας περίπου 13 δισεκατομμυρίων δολαρίων από την 1η Ιουλίου. Σχεδιάζει επίσης μια αναφορά και καταγγελία στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου.

Είπε: "Πρέπει να πιστέψουμε ότι κάποια στιγμή θα επικρατήσει η κοινή λογική, ωστόσο δεν βλέπουμε κανένα σημάδι αυτού σε αυτήν την ενέργεια [των ΗΠΑ] σήμερα".

Σαν αντίποινα, ο Καναδάς δήλωσε ότι θα θέσει 25% δασμούς σε ορισμένους τύπους αμερικανικού χάλυβα, καθώς και 10% φόρο σε άλλα προϊόντα, συμπεριλαμβανομένου του γιαουρτιού, ούισκι και καβουρδισμένου καφέ.

Το υπουργείο Οικονομίας του Μεξικού ανακοίνωσε ότι σχεδιάζει νέα δασμολογική πολιτική για το χάλυβα, χοιρινά πόδια και ώμους, μήλα, σταφύλια, βατόμουρα και τυρί.

Η Ευρώπη είχε προηγουμένως περιγράψει έναν κατάλογο αντικειμένων, συμπεριλαμβανομένων των αμερικανικών μπέρμπον, βακκίνια και τζιν, ως στόχους αντιποίνων.

Προηγουμένως, ο Αμερικανός πρόεδρος Ντόναλντ Τραμπ ανακοίνωσε σχέδια για δασμούς σε ξένο χάλυβα και αλουμίνιο το Μάρτιο, δικαιολογώντας τους για λόγους εθνικής ασφάλειας. Υποστήριξε ότι η παγκόσμια υπερπροσφορά χάλυβα και αλουμινίου, με οδηγό την Κίνα, απειλεί τους Αμερικανούς παραγωγούς χάλυβα και αλουμινίου, οι οποίοι είναι ζωτικής σημασίας για τις ΗΠΑ.

Μετά την ανακοίνωση, η Νότια Κορέα, η Αργεντινή, η Αυστραλία και η Βραζιλία συμφώνησαν να θέσουν όρια στον όγκο των μετάλλων που μπορούν να μεταφέρουν στις ΗΠΑ αντί των δασμών.

Οι ΗΠΑ χορήγησαν προσωρινές εξαιρέσεις στην ΕΕ, τον Καναδά και το Μεξικό εν μέσω διαπραγματεύσεων για όρια. Η προθεσμία αυτή επρόκειτο να λήξει την 1η Ιουνίου, δεδομένου ότι είχε ήδη παραταθεί κατά έναν μήνα.

Πιο συγκεκριμένα, ο υπουργός Εμπορίου των ΗΠΑ Γουίλμπουρ Ρος ανακοίνωσε τις κυρώσεις από το Πάρισι, όπου πραγματοποιούσε διαπραγματεύσεις με ηγέτες της ΕΕ που προσπαθούσαν να αποτρέψουν τους δασμούς.

Ο κ. Ross είπε ότι οι συνομιλίες δεν είχαν σημειώσει αρκετή πρόοδο ώστε να δικαιολογηθεί περαιτέρω αναστολή είτε για την Ευρώπη είτε για τον Καναδά και το Μεξικό, που βρίσκονται σε διαπραγματεύσεις με τις ΗΠΑ για τη συμφωνία ελεύθερων συναλλαγών της Βόρειας Αμερικής.

Ο κ. Τραμπ έχει την εξουσία να άρει τους δασμούς ή να τους τροποποιήσει οποιαδήποτε στιγμή, πρόσθεσε.

"Εξακολουθούμε να είμαστε αρκετά ευαίσθητοι και πραγματικά πρόθυμοι να συζητήσουμε με όλα αυτά τα κόμματα", δήλωσε ο κ. Ρος.

Η διοίκηση Τραμπ είναι αποφασισμένη να αποσπάσει παραχωρήσεις από τους εμπορικούς εταίρους της σε όλο τον κόσμο και είναι διατεθειμένη να το κάνει σε επιθετικό έως και πολεμικό στυλ.

Ο Πρόεδρος Τραμπ πιστεύει ότι οι φτηνές εισαγωγές βλάπτουν την αμερικανική βιομηχανία και κοστίζουν στους Αμερικανούς εργαζόμενους τις θέσεις εργασίας τους. Στην πορεία της εκστρατείας, τους υποσχέθηκε μια πιο δίκαιη συμφωνία και φαίνεται ότι είναι ευτυχής να διακινδυνεύσει έναν εμπορικό πόλεμο για να πάρει αυτό που θέλει. Στην πραγματικότητα, έχει προηγουμένως προτείνει ότι οι εμπορικοί πόλεμοι είναι "καλοί και εύκολοι να κερδίσεις".

Θα φτάσει μέχρι εκεί; Βεβαίως, η ΕΕ και το Μεξικό όπως είδαμε προέβησαν σε αντίποινα και ο Καναδάς επίσης. Δεν φαίνεται καλό. Κάτι τέτοιο λοιπόν. Αλλά αν κοιτάξουμε τις συναλλαγές της Ουάσιγκτον με την Κίνα - τον βασικό της στόχο για το εμπόριο - τα πράγματα φαίνονται λιγότερο σαφή.

Σε αρκετές περιπτώσεις η ρητορική μεταξύ των δύο πλευρών έχει αυξηθεί, έχουν γίνει απειλές και κατόπιν οι θέσεις έχουν μαλακώσει. Μέχρι στιγμής, έχει αποφευχθεί ένας ολοκληρωτικός εμπορικός πόλεμος. Και η Κίνα έχει κάνει κάποιες παραχωρήσεις.

Έτσι, ίσως αυτό είναι απλά το πώς οι διαπραγματεύσεις λαμβάνουν χώρα στην εποχή του Τραμπ. Δυνατά και με πολύ δημοσιότητα.

Ο Καναδάς, το Μεξικό και η ΕΕ μαζί εξήγαγαν χάλυβα και αλουμίνιο αξίας 23 δισεκατομμυρίων δολαρίων στις ΗΠΑ το έτος 2017, ποσό που αντιστοιχεί σχεδόν στο ήμισυ των συνολικών εισαγωγών χάλυβα και αλουμινίου 48 δισεκατομμυρίων δολαρίων το 2017.

Από την ανακοίνωση του κ. Τραμπ τον Μάρτιο, οι εταιρείες στις ΗΠΑ που αγοράζουν μέταλλα έχουν ήδη αναφέρει υψηλότερες τιμές χάλυβα και παραπονέθηκαν ότι οι παραγωγοί των ΗΠΑ δεν έχουν τη δυνατότητα να καλύψουν τη ζήτηση.

Οικονομολόγοι και αμερικανικές εταιρείες προειδοποίησαν ότι το υψηλότερο κόστος μετάλλου θα διαταράξει τις εφοδιαστικές αλυσίδες και τελικά θα περάσει στα νοικοκυριά των ΗΠΑ. Ανέφεραν ότι οι δασμοί ενδέχεται να οδηγήσουν σε απώλεια θέσεων εργασίας σε επιχειρήσεις που βασίζονται στα υλικά.

Η Goldman Sachs τον Μάρτιο εκτίμησε ότι οι δασμοί θα αυξήσουν τον πληθωρισμό κατά λιγότερο από μισή ποσοστιαία μονάδα.

Ο κ. Ross απέρριψε τις ανησυχίες για υψηλότερο κόστος, υποστηρίζοντας ότι οι επιπτώσεις θα είναι ελάχιστες.

Οι μετοχές των χαλυβουργών των ΗΠΑ κέρδισαν σε συναλλαγές τις ημέρες που ακολούθησαν, ενώ αυτές των επιχειρήσεων που βασίζονται στα μέταλλα, όπως οι Caterpillar και Boeing, μειώθηκαν.

Οι παραγωγοί του Ηνωμένου Βασιλείου, όπως και εκείνοι στην ηπειρωτική Ευρώπη, ανησυχούν ότι οι δασμοί θα προκαλέσουν μείωση της ζήτησης από την πλευρά των ΗΠΑ, ενώ θα οδηγήσουν σε απότομη αύξηση των εισαγωγών χάλυβα από τις ΗΠΑ. «Η αναστάτωση θα έπληττε σκληρά τον κλάδο», δήλωσε ο Gareth Stace, διευθυντής του εμπορικού συνδέσμου UK Steel. Η βιομηχανία χάλυβα του ΗΒ απασχολεί περίπου 31.000 άτομα και στέλνει περίπου το 7% των εξαγωγών της στις ΗΠΑ, σύμφωνα με τον βρετανικό αυτόν οργανισμό.

Οι δασμοί έχουν αντιμετωπίσει έντονη κριτική στις ΗΠΑ από τις επιχειρήσεις και το υς νομοθέτες, συμπεριλαμβανομένων των Ρεπουμπλικάνων που συνήθως φυσικά υποστηρίζουν τον πρόεδρο. Ο Ρεπουμπλικάνος Κέβιν Μπρέντι, ο οποίος εισηγήθηκε την περικοπή προηγούμενων φόρων μέσω του Κογκρέσου και προεδρεύει της Επιτροπής Τρόπων και Μέσων Οικίας (House Ways and Means Committee), κάλεσε την κυβέρνηση να αποκαταστήσει τις απαλλαγές. Είπε: "Η διοίκηση θα πρέπει να προσέλθει στο Καπιτώλιο για να δώσει απαντήσεις σχετικά με την αδιάκριτη ζημιά που προκαλούν οι δασμοί στις τοπικές επιχειρήσεις μας". Η Ένωση Αλουμινίου των ΗΠΑ, η οποία εκπροσωπεί σημαντικούς παραγωγούς, επέκρινε και αυτή την απόφαση των ΗΠΑ, αναφέροντας ότι οι δασμοί θα αποξενώσουν τους συμμάχους και θα αποτύχουν να επιλύσουν την υπερπροσφορά.

Ο υφυπουργός Εμπορίου της Γαλλίας Ζαν Μπατίστ Λεμουάν δήλωσε ότι αναμένει ολοκλήρωση των αντιμέτρων της ΕΕ μέχρι τα μέσα Ιουνίου.

Οι δασμοί του Καναδά, οι οποίοι έχουν σαν στόχο προϊόντα των ΗΠΑ αξίας περίπου 13 δισ. Δολαρίων, αναμένεται να ξεκινήσουν την 1η Ιουλίου.

Η Κίνα έχει ήδη επιβάλει δασμούς σε προϊόντα των ΗΠΑ αξίας 3 δισ. δολαρίων, συμπεριλαμβανομένου του κρασιού και των ξηρών καρπών, σε αντίποινα για τους δασμούς χάλυβα και αλουμινίου.

Η Ευρώπη, ο Καναδάς και το Μεξικό λένε ότι ως στενοί σύμμαχοι των ΗΠΑ θα πρέπει να λάβουν εξαιρέσεις από τα μέτρα. Ο κ. Trudeau (πρωθυπουργός του Καναδά)

είπε: "Είναι απλά γελοίο να βλέπουμε οποιαδήποτε συναλλαγή με τον Καναδά ως απειλή εθνικής ασφάλειας στις ΗΠΑ". Το Ηνωμένο Βασίλειο (διά του κυβερνητικού εκπροσώπου) δήλωσε: "Θα συνεχίσουμε να συνεργαζόμαστε στενά με την Ευρωπαϊκή και Αμερικανική Κυβέρνηση για να επιτύχουμε μόνιμη εξαίρεση, καθώς επίσης να εξασφαλίσουμε ότι οι εργαζόμενοι του Ηνωμένου Βασιλείου προστατεύονται και είναι ασφαλείς".

[12]

4. Το παράδειγμα της Ινδίας ως μια από τις πλέον προστατευτικές οικονομικά χώρες

Στις τελευταίες γενικές βουλευτικές εκλογές που έλαβαν χώρα για πέντε ολόκληρες εβδομάδες στην Ινδία (τη μεγαλύτερη, δηλαδή, πληθυσμιακά δημοκρατική χώρα του κόσμου) το διακύβευμα που αφορούσε τα εννιακόσια εκατομμύρια Ινδούς ψηφοφόρους που ήταν εγγεγραμμένοι στους εκλογικούς καταλόγους ήταν πολύ μεγάλο.

Το κόμμα Bharatiya Janata Party (BJP) του πρωθυπουργού Ναρέντρα Μόντι υποσχέθηκε να καταστήσει την Ινδία την τρίτη μεγαλύτερη οικονομία στον κόσμο έως το 2030.

Εν τω μεταξύ, το αντιπολιτευόμενο Κόμμα του Κογκρέσου έχει θέσει τη δημιουργία θέσεων εργασίας στο επίκεντρο του προεκλογικού του προγράμματος και των πολιτικών επιδιώξεών του.

Η εμπορική πολιτική της Ινδίας τέθηκε επίσης υπό εξέταση (T. N. Ninan).

Με κάποιους από τους υψηλότερους δασμούς στον κόσμο, κάποιιοι φοβούνται ότι η χώρα ολισθαίνει πίσω στους παλιούς προστατευτικούς φραγμούς και τρόπους οικονομικής επιβίωσης της.

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (WTO) του 2019, η Ινδία ήταν η τέταρτη χώρα στον κόσμο με το μεγαλύτερο μέσο ποσοστό επιβολής δασμών στα εισαγόμενα αγαθά (της τάξης του 14%) μετά το Σουδάν, την Αίγυπτο και τη Βενεζουέλα. Κοντά στην Ινδία ακολουθούσε η Βραζιλία, ενώ σε μεγάλη απόσταση οι άλλες μεγάλες οικονομίες του πλανήτη όπως, κατά σειρά, η Κίνα, η Ευρωπαϊκή Ένωση και οι Ηνωμένες Πολιτείες.

4.1 Μια ιστορία προστατευτισμού στην Ινδία

Μετά την ανεξαρτησία της το 1947, η Ινδία πέρασε δεκαετίες ολόκληρες προσπαθώντας να επιβιώσει χωρίς διεθνές εμπόριο.

Η χώρα εγκατέλειψε το μοντέλο της τοπικής παραγωγής για τοπική κατανάλωση έπειτα από μια νομισματική κρίση στις αρχές της δεκαετίας του 1990, η οποία ανάγκασε τους εκπροσώπους της χώρας να ζητήσουν βοήθεια από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ).

Τα χρήματα του ΔΝΤ ήρθαν, όπως συμβαίνει πάντα φυσικά, με όρους: η Ινδία έπρεπε να ανοίξει τις πόρτες της στις ξένες επενδύσεις, να μειώσει τη γραφειοκρατία και να άρει τους εμπορικούς φραγμούς.

Πολλοί το θεωρούν αυτό ως την αρχή της επανένταξης της Ινδίας στην παγκόσμια οικονομία και τα τελευταία 20 χρόνια η απελευθέρωση έχει συνδέσει το νεαρό, δραστήριο και με εξαιρετικές δεξιότητες και καλή εκπαίδευση εργατικό δυναμικό της χώρας με εταιρείες σε όλο τον κόσμο.

Σήμερα, η Ινδία είναι ένας από τους κορυφαίους προορισμούς εξωτερικής επιχειρηματικής ανάθεσης (outsourcing) στον κόσμο, με πολλούς από τους εργαζομένους της να τροφοδοτούν συστήματα πληροφορικής, τηλεφωνικά κέντρα και ανάπτυξη λογισμικού για εταιρείες που προέρχονται από όλα τα μήκη και τα πλάτη της οικουμένης. Αυτό το μοντέλο ανάπτυξης βοήθησε επίσης την Ινδία να δημιουργήσει και να διαχειριστεί ένα πολύ σημαντικό

εμπορικό πλεόνασμα, με το οποίο πωλεί περισσότερα από όσα αγοράζει, σε αγαθά και υπηρεσίες με τις ΗΠΑ (Yuthika Bhargava).

4.2 Η εποχή του Μόντι

Όταν ο Ναρέντρα Μόντι ήρθε στην εξουσία το 2014, υποσχέθηκε να ενισχύσει την ήδη εντυπωσιακή ανάπτυξη της Ινδίας μέσω περαιτέρω οικονομικής απελευθέρωσης.

Και η νέα κυβέρνηση έκανε πράγματι μεγάλα βήματα για να κάνει ευκολότερη την ίδρυση και τη λειτουργία των επιχειρήσεων και τις επιχειρήσεις ανταγωνιστικότερες, λέει ο Rick Rossow, πρώην αναπληρωτής διευθυντής στο επιχειρηματικό συμβούλιο ΗΠΑ - Ινδίας. Για παράδειγμα, συνδύασε περισσότερες από δέκα εισφορές και φορολογικές επιβαρύνσεις σε έναν εθνικό φόρο πωλήσεων που βοήθησε τα αγαθά να μετακινούνται ομαλά πέρα από τα κρατικά σύνορα.

Η καλή σχέση του κ. Μόντι με τους παγκόσμιους ηγέτες και τα ανώτερα στελέχη - και η συχνά διακωμωδούμενη αγάπη του για το αγκάλιασμά τους - σηματοδότησε επίσης μια μεγάλη αλλαγή ή από τους προηγούμενους πρωθυπουργούς. Έδειξε ότι η Ινδία μπορεί να είναι μια σύγχρονη χώρα με μια ανταγωνιστική οικονομία σε παγκόσμιο επίπεδο.

Ωστόσο, όταν πρόκειται να αναφερθεί κανείς για το εμπόριό της, δεν έχει σημειωθεί τέτοια σημαντική πρόοδος, με κάποιους να κατηγορούν τη χώρα ότι κινείται προς τα πίσω.

Ο Αμερικανός πρόεδρος Ντόναλντ Τραμπ έχει επανειλημμένα επιτεθεί στους ινδικούς δασμούς για τις μοτοσυκλέτες Harley Davidson και το αμερικανικό ούισκι, παρά το γεγονός ότι το εμπόριο μεταξύ των δύο χωρών έχει σημειώσει ραγδαία αύξηση τα τελευταία χρόνια.

Στην τελευταία έκθεσή του για τους φραγμούς στο παγκόσμιο εμπόριο, το Υπουργείο Εμπορίου των ΗΠΑ ξεχωρίζει την Ινδία ως έχουσα τους υψηλότερους δασμούς "οποιασδήποτε άλλης μεγάλης παγκόσμιας οικονομίας". Οι δασμοί αυτοί ανέρχονται κατά μέσο όρο περίπου στο επίπεδο του 13,8%. Περιγράφει την εμπορική πολιτική της Ινδίας ως αδιαφανή, απρόβλεπτη και λέει ότι συχνά αφήνει τις αμερικανικές εταιρείες να πνίγονται στα γρανάζια της ινδικής γραφειοκρατίας.

Ο Ινδός πρωθυπουργός Ναρέντρα Μόντι έχει χαιρετιστεί ως ένας οικονομικός απελευθερωτής, έχοντας επικρίνει έντονα τον αυξανόμενο προστατευτισμό των ΗΠΑ υπό την κυβέρνηση Τραμπ. Ωστόσο, και ο Μόντι έχει ξεκινήσει μέτρα για την προστασία και τη στήριξη των θέσεων εργασίας στον τομέα της μεταποίησης στην Ινδία. Ο ινδικός προϋπολογισμός του Φεβρουάριου του 2018 αύξησε τους εισαγωγικούς δασμούς σε περισσότερα από 40 είδη, που κυμαίνονται από εξαρτήματα αυτοκινήτων και παιχνίδια έως κεριά και έπιπλα, προκειμένου να προστατευθούν οι μη ανταγωνιστικές μικρές επιχειρήσεις και να δημιουργηθούν θέσεις εργασίας σε βιομηχανίες εντάσεως εργασίας. Νωρίτερα, η Ινδία είχε αυξήσει τους εισαγωγικούς δασμούς σε διάφορα ηλεκτρονικά είδη, από εξαρτήματα τηλεφώνου σε τηλεοράσεις και φούρνους μικροκυμάτων. Αυτό έγινε στα πλαίσια ενός Προγράμματος Σταδιακής Κατασκευής με στόχο τον έλεγχο μαζικών εισαγωγών από την Κίνα και τη διασφάλιση ότι η συναρμολόγηση των κινητών τηλεφώνων και η κατασκευή εξαρτημάτων γίνεται κυρίως στην Ινδία. Έχει διοριστεί επίσημη ομάδα εργασίας για να εξετάσει τρόπους μείωσης της εξάρτησης από τις εισαγωγές (Yogima Seth).

Το κόμμα Bharatiya Janata του Μόντι (BJP) δεν είναι ένα συμβατικό δεξιό κόμμα. Απορρίπτει τόσο τον σοσιαλισμό όσο και τον δυτικό καπιταλισμό και επιδιώκει μια εγχώρια λύση που ονομάζεται ολοκληρωτικός ανθρωπισμός. Υποστηρίζει τις ιδιωτικές επιχειρήσεις, αλλά διαχειρίζεται επίσης το μεγαλύτερο συνδικάτο της Ινδίας και πιστεύει σε ένα ελεύθερο κράτος πρόνοιας. Έχει ιδιαίτερα προστατευτικές απόψεις που ήταν πάντα επιφυλακτικές για τις πολυεθνικές εταιρείες και τους διεθνείς οργανισμούς. Πιστεύει στην κυβερνητική παρέμβαση για τη δημιουργία εθνικών πρωταθλητών, την αύξηση της απασχόλησης και την προστασία των μικρών επιχειρήσεων. Το κόμμα περιλαμβάνει επίσης πολλούς που κατάφεραν να ανοίξουν την οικονομία όταν το κόμμα κυβερνούσε από το 1998 έως το 2004, ξεπερνώντας τις αντιρρήσεις των διαφωνούντων του κόμματος.

Όταν ο Μόντι ανέλαβε την εξουσία το 2014, θεωρήθηκε φιλελεύθερος και απελευθερωτής, με το σύνθημα: "Ελάχιστη κυβέρνηση, μέγιστη διακυβέρνηση". Στην πραγματικότητα, επέκτεινε το ρόλο της κυβέρνησης στην κοινωνική πρόνοια, ακόμη και παρότι απελευθερώνει την οικονομία σταδιακά. Τώρα αντιμετωπίζει τους ίδιους παγκόσμιους αντίθετους ανέμους που αντιμετωπίζει και ο Τραμπ: φόβος για την Κίνα, την αυτοματοποίηση και την έλλειψη καλών θέσεων εργασίας.

Αυτές οι πιέσεις υπαγορεύουν τον νέο προστατευτισμό της Ινδίας, όπως ακριβώς έκαναν και στις Ηνωμένες Πολιτείες. Οι αισιόδοξοι ελπίζουν ότι οι νέοι δασμοί εισαγωγών θα είναι μόνο προσωρινοί. Ο κίνδυνος είναι ότι ο νέος προστατευτισμός θα εδραιωθεί και θα αντιστρέψει τα μεγάλα κέρδη που έχει πραγματοποιήσει η Ινδία από την έναρξη των οικονομικών μεταρρυθμίσεων το 1991.

Στη συνάντηση του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ στο Νταβός το 2018, ο Ινδός πρωθυπουργός Ναρέντρα Μόντι έκανε μια προκλητική έκκληση για παγκοσμιοποίηση και ανοικτό εμπόριο, επιτιθέμενος σιωπηρά στις πολιτικές "Πρώτα η Αμερική" της κυβέρνησης του Τραμπ. Είπε, "Πολλές χώρες εστιάζονται όλο και περισσότερο και η παγκοσμιοποίηση συρρικνώνεται, και τέτοιες τάσεις δεν μπορούν να θεωρηθούν μικρότεροι κίνδυνοι από την τρομοκρατία ή την κλιματική αλλαγή."

Η ομιλία του Μόντι χαιρετίστηκε ευρέως από τους φιλελεύθερους της οικονομίας σε ολόκληρο τον κόσμο. Απηχούσε παρόμοιες δηλώσεις υπέρ της παγκοσμιοποίησης που έκανε ο Κινέζος πρόεδρος Χι Jinqing. Κάποιοι θεωρητικοί άρχισαν να εικάζουν για την πιθανότητα ότι η Ινδία και η Κίνα θα κρατούσαν τον κόσμο ανοικτό και παγκοσμιοποιημένο τον 21ο αιώνα, ακόμα και όταν οι Ηνωμένες Πολιτείες στράφηκαν προς το εσωτερικό τους.

Δυστυχώς, μια τέτοια θεωρία αποκαλύφθηκε ως ευσεβής πόθος λίγες εβδομάδες αργότερα, όταν παρουσιάστηκε ο προϋπολογισμός της Ινδίας για την περίοδο 2018 - 2019. Αύξησε τους εισαγωγικούς δασμούς σε 40% για την παροχή επαρκούς προστασίας στην εγχώρια βιομηχανία και "την προώθηση της δημιουργίας περισσότερων θέσεων εργασίας." Το πνεύμα της ομιλίας του κατά τη συζήτηση για τον προϋπολογισμό δεν συγκαλύφθηκε από κάποια υπεκφυγή: ήταν πραγματικά προστατευτικό. Ένας αρθρογράφος παρατήρησε ότι το σύνθημα του Μόντι "Make in India" γινόταν "Protect in India."

Οι δασμοί αυξήθηκαν κατά 15% έως και 20 τοις εκατό σε αντικείμενα όπως εξαρτήματα αυτοκινήτων, κεριά, χαρταετούς, γυαλιά ηλίου, λαμπτήρες, αναπτήρες τσιγάρων, είδη τουαλέτας, παιχνίδια, ρολόγια, υποδήματα και έπιπλα. Ο δασμός για τους χυμούς φρούτων και τα διάφορα μεταποιημένα τρόφιμα ανήλθε σε 25% με 50 τοις εκατό. Η ίδια η Ινδία είναι σημαντικός εξαγωγέας ορισμένων από αυτά τα είδη, όπως είναι τα ανταλλακτικά αυτοκινήτων, κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και υποδήματα, και αυτό έκανε την επιλογή των προστατευόμενων ειδών να είναι

προβληματική. Ένας ειδικός της Παγκόσμιας Τράπεζας εξέτασε τον κατάλογο των αντικειμένων και είπε ότι δεν μπορούσε να βρει κανένα συνεκτικό ή λογικό νήμα που να τα συνδέει (Press Trust of India).

Τον Ιούλιο του 2018, η κυβέρνηση αύξησε τους εισαγωγικούς δασμούς σε 76 είδη κλωστοϋφαντουργίας και ακολούθησε με αυξημένους δασμούς σε 328 είδη κλωστοϋφαντουργίας τον επόμενο μήνα. Διόρισε επίσης μια ομάδα εργασίας υπό τον γραμματέα του υπουργικού συμβουλίου, τον ανώτερο μεγαλύτερο δημόσιο υπάλληλο, για να εξετάσει τρόπους μείωσης της εξάρτησης από τις εισαγωγές. Ο δεδηλωμένος στόχος είναι ακραίος προστατευτισμός.

Η νέα προσέγγιση προστατευτισμού σημαίνει επίσης ότι η Ινδία επιστρέφει στις παλιές κακές εποχές, όταν είχε δεκάδες διαφορετικούς δασμολογικούς συντελεστές για διαφορετικά είδη. Αυτό ενθάρρυνε την εσφαλμένη δήλωση των εισαγωγών (για την πληρωμή σχετικά χαμηλών εισαγωγικών δασμών) σε συνεργασία με διεφθαρμένους τελωνειακούς. Ακόμη χειρότερα, ενθάρρυνε την άσκηση πιέσεων από διάφορες ομάδες της βιομηχανίας για ειδική δασμολογική προστασία, δημιουργώντας μια άνιση μορφή καπιταλισμού. Τη δεκαετία του 2000, διαδοχικές κυβερνήσεις άρχισαν να προσπαθούν να μειώσουν τη διασπορά των επιτοκίων για να αποθαρρύνουν τις πιέσεις, την εσφαλμένη δήλωση και τη διαφθορά. Μέχρι το 2008, ο μέγιστος εισαγωγικός δασμός για τα μη γεωργικά είδη μειώθηκε και ενοποιήθηκε στο 10 τοις εκατό, με περιορισμένες εξαιρέσεις. Ο τελευταίος προϋπολογισμός εγείρει φόβους για επιστροφή στον παλιό προστατευτισμό και τον προστατευτισμό, που χαρακτηρίζονται από πολύ διαφορετικούς εισαγωγικούς δασμούς σε διάφορα αντικείμενα, τους οποίους ακολούθησε η Ινδία για δεκαετίες μετά την ανεξαρτησία, με καταστροφικές οικονομικές συνέπειες (Press Trust of India).

Μετά την ανεξαρτησία της Ινδίας το 1947, το Κόμμα του Κογκρέσου, εκμεταλλευόμενο το πλεονέκτημα ότι ηγήθηκε του αγώνα για την ανεξαρτησία, κυβερνούσε για πάνω από τρεις δεκαετίες. Ήταν ένα σοσιαλιστικό κόμμα που επεδίωκε οικονομική αυτάρκεια χωρίς να αρνείται την παγκοσμιοποίηση, με στόχο τον κρατικό έλεγχο των κυρίαρχων και στρατηγικών τομέων της οικονομίας και την εκπόνηση πενταετών προγραμμάτων εμπνευσμένων από αυτό που φαινόταν τότε ως το επιτυχημένο οικονομικό μοντέλο της Σοβιετικής Ένωσης. Κατά τη διάρκεια του κινήματος ανεξαρτησίας, το κόμμα πραγματοποίησε έντονη εκστρατεία για να αγοράσουν οι Ινδοί μόνο εγχώρια αγαθά και να κόψουν εντελώς τις εισαγωγές από τη Βρετανία, τη μεγαλύτερη αποικιοκρατική δύναμη.

Αυτή η μεροληψία παρέμεινε μετά την ανεξαρτησία. Ηγέτες όλων των πολιτικών κομμάτων επεδίωξαν "οικονομική ανεξαρτησία" για να στηρίξουν την πολιτική ανεξαρτησία. Αυτό είχε τη μορφή αποθάρρυνσης του διεθνούς εμπορίου και των ξένων επενδύσεων και της εξάρτησης από την υποκατάσταση των εισαγωγών με σχεδόν οποιοδήποτε κόστος. Αυτό υιοθετήθηκε από τη θεωρία ότι η προστασία της εγχώριας βιομηχανίας στο βρεφικό της στάδιο θα καθιστούσε τελικά την Ινδία μια μεγάλη, ανταγωνιστική βιομηχανική δύναμη. Οι βιομηχανικές άδειες χρησιμοποιούνταν για να ρυθμίζουν αυστηρά όλη την παραγωγή και οι εισαγωγές που ανταγωνίζονταν τα νέα είδη που είχαν λάβει άδεια απαγορεύονταν ή φορολογούνταν με υψηλούς δασμούς που συχνά υπερέβαιναν το 100 τοις εκατό. Αυτή η προσέγγιση δεν κατάφερε να δημιουργήσει παγκόσμιους πρωταθλητές και αντ'αυτού δημιούργησε μη ανταγωνιστικές βιομηχανίες υψηλού κόστους που έβλαπταν τόσο τους καταναλωτές όσο και τους επενδυτές. Αυτή η προσέγγιση μείωσε επίσης το μερίδιο της Ινδίας στο παγκόσμιο εμπόριο από 2,2% το 1950 σε 0,45% μέχρι το 1985, ωστόσο πολλοί σοσιαλιστές επευφημούσαν αυτό ως επιτυχία αντί να το αποδοκιμάζουν ως καταστροφή. Αυτές οι πολιτικές που αφορούσαν την εσωτερική δομή της οικονομίας είχαν σαν αποτέλεσμα μια αύξηση του ΑΕΠ μόλις 3,5 τοις εκατό ετησίως για τρεις δεκαετίες μετά την ανεξαρτησία, το μισό ποσοστό που επιτεύχθηκε από τις φιλικές προς το διεθνές εμπόριο "τίγρεις" οικονομίες της Ασίας. Κάποια επιτάχυνση του ρυθμού αύξησης του ΑΕΠ στην Ινδία σημειώθηκε τη δεκαετία του 1980, εν μέρει λόγω της περιορισμένης οικονομικής απελευθέρωσης αλλά κυρίως λόγω της απότομης εκτόξευσης των δημοσίων δαπανών.

Αυτό κατέληξε σε ένα λυπηρό τέλος το 1990, όταν η Ινδία ξέμεινε από συναλλαγματικά αποθέματα και προσέφυγε αναγκαστικά στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) το 1991. Αυτό έδωσε τη δυνατότητα για πολυάριθμες απαραίτητες οικονομικές μεταρρυθμίσεις που σταδιακά απελευθέρωσαν την οικονομία, μειώνοντας την κυριαρχία του δημόσιου τομέα και ενθαρρύνοντας το εξωτερικό εμπόριο και τις επενδύσεις. Η σταδιακή απελευθέρωση τελικά βοήθησε την Ινδία να επιτύχει πρωτοφανή αύξηση κατά 8% ετησίως του ρυθμού ανόδου του ΑΕΠ τη δεκαετία του 2000. Η ανάπτυξη επιβραδύνθηκε μετά τη Μεγάλη Ύφεση, αλλά ακόμη και σήμερα συνεχίζει να υπάρχει. Η Ινδία αναπτύσσεται με ρυθμό περίπου 7 τοις εκατό ετησίως και έχει ξεπεράσει την Κίνα ως την ταχύτερα αναπτυσσόμενη μεγάλη οικονομία στον κόσμο. Η σταδιακή επιτυχία στην απελευθέρωση και την ανάπτυξη ρεκόρ τη δεκαετία του 2000 βοήθησε στο να μετριαστούν οι ενστικτώδεις προστατευτικές τάσεις της Ινδίας που συσσωρεύτηκαν κατά τη διάρκεια δεκαετιών. Αλλά οι τάσεις αυτές θριαμβεύαν πάντα σε ορισμένες δραστηριότητες (όπως η γεωργία) και παρέμειναν ακριβώς σε λανθάνουσα κατάσταση σε άλλες δραστηριότητες. Τώρα σηκώνουν ξανά τα κεφάλια τους.

Διάφοροι ασταθείς συνασπισμοί κυβερνούσαν την Ινδία μετά το 1991. Διάφορα κόμματα ήρθαν στην εξουσία, χρησιμοποιώντας συχνά αριστερές ρητορείες, αλλά η απελευθέρωση συνεχίστηκε ανεξάρτητα από το ποιος κυβερνούσε, συμπεριλαμβανομένου του κάποτε σοσιαλιστικού Κόμματος του Κογκρέσου,

με περιστασιακά βήματα προς τα πίσω και πλαγίως. Από το 1998 έως το 2004, το Κόμμα Bharatiya Janata (BJP), ένα Ινδουιστικό εθνικιστικό κόμμα, κυβερνούσε την Ινδία ως επικεφαλής ενός συνασπισμού που ονομάζεται Εθνική Δημοκρατική Συμμαχία. Απελευθέρωσε σημαντικά την οικονομία αυτά τα έξι χρόνια. Στη συνέχεια, ένας συνασπισμός υπό την ηγεσία του Κογκρέσου επέστρεψε στην εξουσία το 2004 και παρέμεινε μέχρι το 2014, μια εποχή που χαρακτηρίζεται από υψηλή ανάπτυξη αλλά και υψηλό επίπεδο διαφθοράς.

Το BJP επανήλθε στην εξουσία στις εκλογές του 2014 υπό την ηγεσία του Μόντι. Στη συνέχεια, οδήγησε το κόμμα σε νίκη σε 20 πολιτειακές κοινοβουλευτικές συνελεύσεις, καθιστώντας το BJP τη μεγαλύτερη πολιτική δύναμη στην Ινδία.

4.3 Το Ηθος του BJP και των συνεργατών του

Τα δεξιά κόμματα στις περισσότερες χώρες είναι υπέρ των επιχειρήσεων, επιφυλακτικά έναντι των συνδικαλιστικών οργανώσεων, και γκρινιάζουν για τις ιδιωτικοποιήσεις, το εξωτερικό εμπόριο και τις επενδύσεις, καθώς και την παγκοσμιοποίηση γενικότερα. Το BJP (Natasha Aggarwal) είναι στη δεξιά πτέρυγα του κοινοβουλίου αλλά δεν ακολουθεί καθόλου αυτό το πρότυπο. Ευνοεί σθεναρά τους ιδιοκτήτες και τους εμπόρους των μικρών επιχειρήσεων που ήταν πάντα οι βασικοί υποστηρικτές του και θέλει να τους παράσχει ειδική προστασία αντί να διακινδυνεύσει την αποτυχία τους σε ανοικτό ανταγωνισμό με μεγάλες και καθιερωμένες εταιρείες του εξωτερικού.

Είναι επιφυλακτικό για τους παγκόσμιους θεσμούς, όπως ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (ΠΟΕ), το ΔΝΤ και τις πολυεθνικές εταιρείες (MNC), τους οποίους υποπτεύεται ότι αποτελούν πολιτικά εργαλεία δυτικών δυνάμεων. Το κόμμα πιστεύει ότι οι μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες έχουν αθέμιτα πλεονεκτήματα λόγω των παγκόσμιων δικτύων και του φτηνού κεφαλαίου. Είναι υπέρ της επιχείρησης, αλλά πιστεύει επίσης σθεναρά σε ένα κράτος πρόνοιας που νοιάζεται για τον πολίτη. Ενστερνίζεται την ανύψωση των πολύ φτωχών σε κάθε περιβάλλον.

Το BJP έχει ως στόχο να δημιουργήσει εθνικούς πρωταθλητές τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα, παρέχοντάς τους κυβερνητική στήριξη εναντίον των ξένων ανταγωνιστών. Η φιλοσοφία του κόμματος απορρίπτει τόσο τον κομμουνισμό όσο και τον Δυτικού στυλ καπιταλισμό και προάγει μια ασαφή έννοια που ονομάζεται Ολοκληρωτικός Ανθρωπισμός. Δεν θεωρεί το κεφάλαιο και την εργασία ως εκ βάρων αντίθετες, αλλά ως στοιχεία που πρέπει να συνδυαστούν για να δημιουργήσουν ένα ισχυρό κράτος. Και έτσι, ακόμα και αν είναι υπερεθνικές και πολύ μεγάλες επιχειρήσεις, το BJP θεωρεί ότι πρέπει να συνεργάζονται αρμονικά με τους εργαζόμενους τους. Λειτουργεί επίσης το μεγαλύτερο συνδικάτο στην Ινδία, το Bharatiya MazdoorSangh. Αυτός είναι ένας λόγος για τον οποίο το κόμμα απέτυχε να απελευθερώσει τους περιοριστικούς εργατικούς νόμους που καθιστούν δύσκολη την απόλυση εργαζομένων.

Το BJP δεν πιστεύει ότι οι ελεύθερες επιχειρήσεις (Arjun Maira) θα λειτουργήσουν για τα εκατομμύρια των Ινδών αγροτών που κατέχουν μικρά αγροτεμάχια ενός ή δύο εκταρίων, και τους θεωρεί άτομα με ειδικές ανάγκες που αξίζουν επιδοτήσεις, αλλαγή από τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας φυτών και καλλιεργειών καθώς και διάφορες άλλες μορφές κρατικής στήριξης. Το κόμμα δεν ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για τις ιδιωτικοποιήσεις και είναι πρόθυμο να μεταρρυθμίσει τις επιχειρήσεις του δημόσιου τομέα και να τις διοικήσει αποτελεσματικά παρά να τις ιδιωτικοποιήσει μαζικά (Αυτό ήταν στην πραγματικότητα το μοντέλο του Μόντι όταν ήταν ο επικεφαλής υπουργός της πολιτείας του Γκουτζαράτ για 12 χρόνια.) Θεωρεί ότι ένας ισχυρός, καλά διοικούμενος δημόσιος τομέας και ένας ισχυρός εγχώριος ιδιωτικός τομέας είναι εργαλεία για να κρατήσουν τις ξένες

πολυεθνικές σε απόσταση και να προωθήσουν ένα ισχυρό ινδουιστικό κράτος. Το BJP τάσσεται υπέρ της μείωσης της γραφειοκρατίας και της μείωσης της ισχύος των διαφόρων επιθεωρητών για την επιβολή προστίμων ή το κλείσιμο των μονάδων που μολύνουν το περιβάλλον

(εξουσία που χρησιμοποιείται ευρέως για την απόσπαση δωροδοκιών). Αυτός ο συνδυασμός πολιτικών κάνει το BJP πολύ διαφορετικό από το τυπικό δεξιό κόμμα στη Δύση και πολύ δημοφιλές στην Ινδία (D. Ravi Kanth).

4.4 Προέλευση του κόμματος

Η προέλευση του κόμματος βρίσκεται στο σχηματισμό του Rashtriya Swayamsevak Sangh (RSS) το 1925 ως μη κυβερνητικός οργανισμός που διαδίδει τις αξίες και τον πολιτισμό του παραδοσιακού ινδουισμού. Εξέφρασε τη λύπη του για τις σύγχρονες κοσμικές αξίες άλλων κομμάτων που αντιτάχθηκαν σε ένα ινδουιστικό κράτος και αισθάνθηκε ότι οι μουσουλμάνοι και άλλες μειονότητες πρέπει να σέβονται και να απορροφούν τον ινδουιστικό πολιτισμό και τις αξίες του (Anilesh S. Mahajan). Το RSS συσχετίστηκε με πολλές αντιμουσουλμανικές ταραχές. Ένα από τα μέλη του, ο Nathuram Godse, δολοφόνησε τον Mahatma Gandhi το 1948 επειδή θεωρούσε ότι ήταν πολύ υπέρ των μουσουλμάνων κατά τη διάρκεια των ταραχών μεταξύ των Ινδουιστών και των Μουσουλμάνων που έπληξαν την Ινδία την εποχή της διχοτόμησής της στην Ινδία και το Πακιστάν. Το RSS στόχευε σε ένα ινδουιστικό κράτος που θα έκανε την Ινδία τόσο μεγάλη δύναμη όσο ήταν στην αρχαία εποχή. Εκφράζει τη λύπη του για τις τάσεις που επικρατούν στον δυτικό πολιτισμό και στις δυτικές αξίες.

Το RSS και η οικονομική του παράταξη, η Σουντεσί Τζαγκράν (SJM), ήταν ιστορικά προστατευτικά απέναντι στις ξένες επιχειρήσεις. Φοβούνταν ότι το εξωτερικό εμπόριο και οι ξένες επενδύσεις θα μπορούσαν να αποτελέσουν την αιχμή του δόρατος για εξωτερική οικονομική και πολιτιστική κυριαρχία. Κάποτε ανησυχούσαν πολύ για την υποβάθμιση του ινδικού πολιτισμού από την οικονομική απελευθέρωση. Όταν το Kentucky Fried chicken (αμερικανική επιχείρηση ταχυφαγίας) εισήλθε για πρώτη φορά στην Ινδία στα μέσα της δεκαετίας του 1990, το SJM επιτέθηκε στην εισβολή του και διεξήγαγε εκστρατεία για την απαγόρευση της διείσδυσης των ξένων πολυεθνικών στα γρήγορα τρόφιμα που θα απειλούσαν τον παραδοσιακό ινδουιστικό τρόπο ζωής. Υποτίμησαν έντονα την αφοσίωση των καταναλωτών στις πολλές γαστρονομικές παραδόσεις της Ινδίας. Οι Ινδοί καταναλωτές αντιπαθούσαν το συνηθισμένο διεθνές μενού της KFC, έτσι η εταιρεία έπρεπε να κλείσει προσωρινά και να ξαναρχίσει αργότερα με είδη προσαρμοσμένα στις ινδικές προτιμήσεις (Amy Kazmin).

Τα McDonald's δεν είχαν ποτέ την ελπίδα να φέρουν στην Ινδία τα συνηθισμένα μπέργκερ βοείου κρέατος, επειδή οι Ινδουιστές θεωρούν την αγελάδα ιερή και δεν τρώνε βοδινό. Τα McDonald's μετά από πολλά χρόνια πειραματισμού οδηγήθηκαν στο να καθιερώσουν ένα μενού που κυριαρχείται από μπιφτέκια κοτόπουλου και λαχανικών, που είναι πικάντικα για να ταιριάζει με τις ινδικές συνήθειες. Αρχικά, η παράταξη SJM διεξήγαγε εκστρατεία και κατά των McDonald's, αναφέροντας ότι τα χάμπουργκερ και τα πατατάκια (γνωστά στις Ηνωμένες Πολιτείες ως τηγανητές πατάτες) ήταν άχρηστα τρόφιμα που δεν χρειαζόταν η Ινδία. Πράγματι, η προεκλογική εκστρατεία του BJP το 1998 είχε το σύνθημα: "Κομμάτια υπολογιστή ναι, πατατάκια όχι!". Ωστόσο, τα ινδικά γρήγορα φαγητά (και τα κανονικά φαγητά) σύντομα έδειξαν ότι μπορούσαν να αντέξουν περισσότερο από τον ανταγωνισμό με τις ξένες αλυσίδες που έπρεπε να αλλάξουν τα μενού τους δραστηρικά για να ταιριάζουν με τις ινδικές γεύσεις. Ο φόβος ότι τα McDonald's θα άλλαζαν την κουλτούρα της Ινδίας αποδείχτηκε αβάσιμος. Αντίθετα, η Ινδία άλλαξε την κουλτούρα των McDonald's, αναγκάζον

ας την εταιρεία να αποχωρήσει από ένα τυποποιημένο μενού σε παγκόσμιο επίπεδο που μέχρι τότε είχε.

[14]

Από το 1998 έως το 2004, το BJP κυβέρνησε για πρώτη φορά στο Νέο Δελχί ως επικεφαλής ενός ετερόκλητου συνασπισμού υπό τον Atal Behari Vajpayee. Ήταν πολύ πιο φιλελεύθερος από το RSS ή το SJM. Το ίδιο και οι δυο υπουργοί Οικονομικών της κυβέρνησής του, Yeshwant Sinha και Jaswant Singh. Ήταν σε θέση να απελευθερώσουν την οικονομία πολύ πιο γρήγορα από ό,τι θα επιθυμούσε το RSS και η SJM. Σε αντίθεση με τους φόβους του RSS, η απελευθέρωση βοήθησε στην αύξηση του ΑΕΠ και οι ινδικές εταιρείες (συμπεριλαμβανομένων των αλυσίδων τροφίμων) απέδειξαν ότι μπορούσαν να αντισταθούν στον ξένο ανταγωνισμό. Αυτό μείωσε την αντίσταση του RSS στις ξένες επενδύσεις και βοήθησε τους φιλελευθεριστές εντός του κόμματος. Πράγματι, τη δεκαετία του 2000 πολλές ινδικές εταιρείες άρχισαν να αποκτούν εταιρείες σε όλο τον κόσμο και να γίνονται πολυεθνικές. Η LN Mittal αγόρασε την Arcelor για να ιδρύσει τη μεγαλύτερη χαλυβουργική εταιρεία στον κόσμο. Ο όμιλος Tata απέκτησε τη βρετανική Jaguar και την έκανε μεγάλη επιτυχία. Αυτό έδειξε ότι η παγκοσμιοποίηση δεν ήταν συνταγή για ξένη κυριαρχία και θα μπορούσε στην πραγματικότητα να βοηθήσει την άνοδο της ινδικής κυριαρχίας στο εξωτερικό, φέρνοντας πίσω μήνες από ένδοξους αιώνες του παρελθόντος, όταν η Ινδία ήταν ένα από τα ισχυρότερα και ευημερούμενα εμπορικά έθνη του κόσμου (D. Ravi Kanth).

4.5 Τρέχοντες φόβοι

Αν και το RSS και το SJM είναι πλέον πρόθυμοι να δεχθούν πολλές άλλες μορφές ξένων επενδύσεων, παραμένουν υπερβολικοί στο να εξακολουθούν να πιστεύουν ότι οι παγκόσμιοι γίγαντες όπως η Walmart, θα αφανίσουν εκατομμύρια μικρούς Ινδούς επιχειρηματίες και καταστηματαρχές. Οι ινδικές εμπορικές επιχειρήσεις πολέμησαν την είσοδο ξένων αλυσίδων λιανικής πώλησης, συγκεντρώνοντας την υποστήριξη όλων των πολιτικών κομμάτων. Η Ινδία έγινε η μόνη χώρα στον κόσμο που έχει διαφορετικές πολιτικές για το μονοσήμαντο και το πολυσύνθετο λιανικό εμπόριο. Αλυσίδες μονοσήμαντου εμπορίου, όπως η Apple και η Puma δεν θεωρούνταν απειλή και δολοφόνοι των μικρών καταστημάτων και ινδικών επιχειρήσεων και η είσοδός τους επιτρεπόταν. Ωστόσο, αλυσίδες πολλαπλών δραστηριοτήτων όπως η Walmart θεωρήθηκαν απειλές και περιορίστηκαν στη συμμετοχή μειοψηφικών συμμετοχών σε κοινές επιχειρήσεις με επικεφαλής έναν Ινδό συνεργάτη. Θα μπορούσαν, ως τόσο, να ανοίξουν καταστήματα χονδρικής πώλησης. Επαχθείς όροι για την παρουσία τους στην ινδική αγορά και την προστασία των ντόπιων παραγωγών επιβλήθηκαν σε ξένους λιανοπωλητές: το RSS ανησυχούσε ότι οι ξένες αλυσίδες θα πλημμύριζαν την Ινδία με φθηνά αντικείμενα από την Κίνα, χτυπώντας τους Ινδούς κατασκευαστές. Αυτές οι επαχθείς συνθήκες εφοδιασμού αμβλύθηκαν σταδιακά, αλλά καθυστέρησαν την είσοδο εταιρειών όπως η Ικέα επί σειρά ετών. Η Walmart συνήψε κοινοπραξία με τον όμιλο Bharti για τα καταστήματα λιανικής, αλλά αυτά απέτυχαν και η Walmart εγκατέλειψε την κοινοπραξία. Συνέχισε με τα καταστήματα χονδρικής πώλησης, σύμφωνα με το μοντέλο της αλυσίδας Sam's Club (Reuters).

Στο μεταξύ, η ηλεκτρονική εμπορική επανάσταση (ηλεκτρονικό εμπόριο) απείλησε τα παραδοσιακά εμπορικά καταστήματα ανεξαρτήτως ιδιοκτησίας. Ο Μόντι έβλεπε πάντα το "Ψηφιακή Ινδία" ως μέρος του οράματός του για το μέλλον της Ινδίας και διακήρυξε τόσο στο RSS όσο και σε όλους τους καταστηματαρχές ότι θα έπρεπε να προσαρμοστούν σε αυτό το φαινόμενο. Αλλά ως μέτρο προστασίας των καταστημάτων, οι εταιρείες ηλεκτρονικού εμπορίου έπρεπε να περιοριστούν στο να είναι "αγορές" που έφεραν κοντά τους καταναλωτές με τρίτους πωλητές. Η

Amazon δεν μπορούσε να πωλήσει οτιδήποτε παράγεται από τις θυγατρικές της. Τον Μάιο του 2018, η Walmart αγόρασε την Flipkart, πράγμα που σήμαινε ότι το ινδικό ηλεκτρονικό εμπόριο θα κυριαρχούνταν από τους δύο αμερικανικούς γίγαντες. Η SJM διαμαρτυρήθηκε έν

τονα, αλλά η συμφωνία αυτή θα υλοποιηθεί
σχεδόν σίγουρα, καθώς έλαβε χώρα σε πλήρη γνώση και με τη σύμφωνη γνώμη του Modi.

Το RSS και το SJM, ως Ινδουιστές εθνικιστές, ανησυχούν σήμερα περισσότερο για τ
ην Κίνα παρά για τις Δυτικές πολυεθνικές
επιχειρήσεις. Πολιτικά, θεωρούν την Κίνα ως τον μεγαλύτερο υποστηρικτή του Πακιστάν
και τους Κινέζους να
θέλουν να πάρουν τον έλεγχο του Ινδικού Ωκεανού μέσω μιας σειράς ναυτικών βάσεων. Α
υτό εξηγεί γιατί η Ινδία είναι μία από τις λίγες χώρες παγκοσμίως
που αντιτίθενται στην πρωτοβουλία της Κίνας για τις ζώνες
εμπορίου και τους ελεύθερους εμπορικούς
δρόμους. Το BJP φοβάται ότι η Κίνα θα προσπαθήσει να αρπάξει το έδαφος της Ινδίας στ
ην περιοχή των Ιμαλαΐων. Από οικονομική άποψη, είναι υπερβολικός ο φόβος της
Ινδίας σχετικά με την ικανότητα της Κίνας, με τις μαζικές επιδοτήσεις της, να περάσει τε
ράστιες ποσότητες φθηνών προϊόντων στην ινδική αγορά. Οι μεγάλες επιχειρήσεις της Ινδίας
μοιράζονται αυτούς τους φόβους. Οι μικρές επιχειρήσεις εντάσεως εργασίας κινδυνεύουν α
κόμη περισσότερο. Το 2017, η Κίνα εξήγαγε 68 δισεκατομμύρια δολάρια βιομηχανικών αγα
θών στην Ινδία, ενώ εισήγαγε μόνο 16 δισεκατομμύρια δολάρια (κυρίως πρώτες ύλες όπως σ
ιδηρομετάλλευμα και βαμβάκι).

Η SJM διεξήγαγε εκστρατείες κατά των φθηνών κινεζικών εισαγωγών και βοήθησε
στην έναρξη των πολιτικών αντιντάμπινγκ σε προϊόντα όπως ηλεκτρονικά, χάλυβα, φαρμακε
υτικά προϊόντα, χημικά, αλιευτικά δίκτυα και ηλεκτρικό εξοπλισμό. Από τις 370 αγωγές αντι
ντάμπινγκ που ολοκληρώθηκαν με τις ινδικές αρχές, οι 220 αφορούν κινεζικά προϊόντα. Η S
JM έχει επηρεάσει τις αποφάσεις της κυβέρνησης να αντισταχθεί στους νέους κανόνες για το
ηλεκτρονικό εμπόριο και να επιμείνει στο δικαίωμα υψηλών γεωργικών δασμών στον ΠΟΕ.
Η SJM διαφώνησε έντονα με δύο από τους κορυφαίους οικονομικούς διορισμούς του Μόντι,
το διοικητή της κεντρικής τράπεζας Ραγκουράμ Ραγιάν (πρώην επικεφαλής οικονομολόγος
του ΔΝΤ) και τον οικονομολόγο του αμερικανικού
πανεπιστημίου Columbia Άρβινττ Παναγαγαρίγια (διορισμένος επικεφαλής κυβερνητικής
ομάδας προβληματισμού με το όνομα Niti Aayog). Τους
θεωρούσε ότι ευνοούσαν υπερβολικά το ελεύθερο εμπόριο και τις ξένες επενδύσεις και είχα
ν ρόλο στην έξοδό τους. Η SJM ήταν επικριτική για τις λίγες συμφωνίες ελεύθερου εμπορίου
που είχε υπογράψει η Ινδία υποστηρίζοντας ότι βοήθησαν τους ξένους εξαγωγείς πολύ περισσ
ότερο από τους Ινδούς και μέχρι στιγμής έχει καταφέρει να αποτρέψει νέες συμφωνίες ελεύθε
ρου εμπορίου. Η SJM και η BKS (η θυγατρική του κόμματος των γεωργών) κατόρθωσαν να ε
μποδίσουν τη διεξαγωγή δοκιμών για γενετικώς τροποποιημένες καλλιέργειες. Το RSS έχει ε
πηρεάσει την απόφαση της κυβέρνησης να επεκτείνει σημαντικά τους ελέγχους τιμών στα φ
άρμακα και τις ιατρικές συσκευές, καθώς και τις δαπάνες
υγείας. Πολλές τέτοιες μη φιλελεύθερες ιδέες συνυπάρχουν με δυσκολία με τις φιλελεύθε
ρες μεταρρυθμίσεις στην κυβέρνηση του Μόντι.

4.6 Εξέλιξη της πολιτικής στην εποχή του Μόντι

Ο Ναρέντρα Μόντι ήρθε στην εξουσία το 2014 υποσχόμενος "ελάχιστη κυβέρνηση,
μέγιστη διακυβέρνηση." Αυτό παραπλάνησε τους αισιόδοξους να πιστέψουν ότι ήταν ένας φι
λελεύθερος διαπραγματευτής. Στην πραγματικότητα, ήταν απλώς ένας επαυξητικός φιλελεύθε
ρος, όπως έγινε εμφανές στον μετρημένο ρυθμό των μεταρρυθμίσεών του. Ήταν πάντα
πρόθυμος να περικόψει ή και να αντιστρέψει ταχύτητες όταν φαινόταν πιθανό ότι θα είχε
να πληρώσει πολιτικά μερίσματα.

Με τον όρο "ελάχιστη κυβέρνηση" εννοούσε απλώς μείωση της γραφειοκρατίας και
της
παρενόχλησης από διεφθαρμένους γραφειοκράτες, όχι μειωμένο ρόλο της κυβέρνησης σ

την οικονομία. Οι σημαντικότερες μεταρρυθμίσεις του περιλαμβάνουν έναν γενικό Φόρο Αγαθών και Υπηρεσιών για την ενοποίηση και τον εξορθολογισμό της τεράστιας ζούγκλας των έμμεσων φορολογικών συντελεστών που είχαν επιβληθεί στο παρελθόν από τις κρατικές, κεντρικές και περιφερειακές κυβερνήσεις σε διάφορα αγαθά και υπηρεσίες. Ο Κώδικας Αφερεγγυότητας και Πτώχευσης που έφτιαξε

υπόσχεται να σταματήσει την παλιά πρακτική των βιομηχανικών αγροτών που αποκρύπτουν συνεχώς δάνεια (δηλαδή, που συνεχώς επικαλύπτουν δάνεια που δεν μπορούσαν να εξυπηρετηθούν) από τράπεζες του δημόσιου τομέα. Το σχέδιό του με το όνομα Jan dhan yojana (ένα σχέδιο για την παροχή προσωπικών τραπεζικών λογαριασμών για κάθε νοικοκυριό) κατάφερε να ανοίξει τραπεζικούς λογαριασμούς για σχεδόν ολόκληρο τον πληθυσμό, καθιστώντας εφικτή την άμεση κατάθεση κυβερνητικών δικαιωμάτων σε μειονωμένους τραπεζικούς λογαριασμούς, αποφεύγοντας τη διαφθορά και τις καθυστερήσεις προηγούμενων συστημάτων. Διέκοψε τις επιδοτήσεις βενζίνης και καυσίμων ντίζελ, καθώς επίσης τους ελέγχους τιμών στα περισσότερα προϊόντα πετρελαίου. Οι ψηφοφόροι πιστεύουν ότι είναι ο μοναδικός πολιτικός που σοβαρολογεί για την αντιμετώπιση του μαύρου χρήματος, και για αυτό δεν τον τιμώρησαν στις επακόλουθες κρατικές βουλευτικές εκλογές για τη διαταραχή που προκάλεσε η δαιμονοποίηση των χαρτονομισμάτων υψηλής αξίας τον Νοέμβριο του 2016. Τα χαρτονομίσματα υψηλής αξίας θεωρήθηκαν ως μη νόμιμο χρήμα και έπρεπε να ανταλλάσσονται με νέα χαρτονομίσματα στις τράπεζες, με στόχο τον εντοπισμό και την παραπομπή ατόμων με μεγάλα ποσά μαύρου χρήματος υπό τη μορφή συσσωρευμένων μετρητών.

Ωστόσο, ο Μόντι κινήθηκε αρκετά αργά για την απελευθέρωση των αγορών γης, εργασίας και κεφαλαίου. Ο ημιχρεοκοπημένος κρατικός τομέας ηλεκτρικής ενέργειας της Ινδίας παραμένει στο

βαθύ κόκκινο. Δεν έχει πραγματοποιηθεί καμία ιδιωτικοποίηση και μια πρόταση για την ιδιωτικοποίηση της Air India συνδέθηκε με τόσες πολλές προϋποθέσεις που δεν ελήφθησαν προσφορές.

Η προεκλογική εκστρατεία του Μόντι το 2014 υποσχέθηκε καλές θέσεις εργασίας για όλους, με ιδιαίτερη έμφαση στις θέσεις εργασίας στη βιομηχανία. Η βιομηχανική πολιτική του περιελάμβανε το σύνθημα: "Make in India." Τόνισε την ανάγκη προώθησης και στήριξης των μικροεπιχειρηματιών, οι οποίοι τυχαίνει επίσης να αποτελούν την κεντρική στήριξη του BJP. Δημιούργησε μια νέα κυβερνητική υπηρεσία με την επωνυμία Mudra Bank για την αναχρηματοδότηση δανείων σε πολύ μικρές, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (MME). Δημιούργησε επίσης ένα νέο Υπουργείο Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων για να υποστηρίξει τους σκοπούς τους πιο έντονα από το Υπουργείο Βιομηχανίας, το οποίο τείνει να επικεντρώνεται στις μεγάλες επιχειρήσεις.

Η οικονομική ανάπτυξη στα πρώτα τέσσερα χρόνια της εξουσίας του Μόντι ήταν περίπου επτά τοις εκατό (7%) ετησίως, το οποίο φαίνεται καλό με τα διεθνή πρότυπα, ωστόσο είναι πολύ κάτω από το ποσοστό που πέτυχε η Ινδία τη δεκαετία του 2000. Η μεγάλη έκρηξη λογισμικού υπολογιστών της δεκαετίας του 2000 έχει ξεκινήσει την πορεία της και δεν διαφαίνονται νέοι πρωταθλητές ανάπτυξης. Η βιομηχανική ανάπτυξη δεν είναι τόσο θεαματική, μόλις πέντε τοις εκατό (5%) το χρόνο στα τέσσερα χρόνια του Μόντι, αν και τώρα σημειώνει άνοδο (Arvind Panagariya). Τα βιομηχανικά δεινά έχουν οδηγήσει σε μαζικά μη εξυπηρετούμενα δάνεια που απειλούν να πνίξουν τράπεζες του δημόσιου τομέα. Οι εξαγωγές δεν πήγαν καλά και το επίπεδο της περιόδου 2017-2018 (\$302,8 δισεκατομμύρια) ήταν κάτω από το ανώτατο όριο (\$312 δισεκατομμύρια) που επιτεύχθηκε την περίοδο 2013-2014.

Η γεωργία υπήρξε προβληματική δραστηριότητα, με τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης να επισημαίνουν πολλές αυτοκτονίες αγροτών. Στην περίοδο διακυβέρνησης του Μόντι, η Ινδία υπέστη μεγάλες ξηρασίες την περίοδο 2015-2016 και 2016-2017 (Arvind Panagariya). Οι βροχές επανήλθαν τότε, αλλά οι παγκόσμιες γεωργικές τιμές άρχισαν να πέφτουν, πλήττοντας τους Ινδούς αγρότες, οι περισσότεροι από τους οποίους καλλιεργούν μόνο ένα ή δύο εκτάρια (2,5-5 στρέμματα) και έχουν περιορισμένη ικανότητα ανταπόκρισης σε οικονομικές δυσπραγίες.

Η Ινδία θεωρούσε ανέκαθεν τη γεωργική προστασία απαραίτητη για την ανακούφιση της αγροτικής δυστυχίας. Όμως, τα δίκτυα ασφαλείας είναι τόσο γεμάτα με διαφθορά, βραδύτητα και καθυστέρηση που είναι αναποτελεσματικά. Για το λόγο αυτό, η Ινδία ήταν πάντα αντίθετη στο άνοιγμα της γεωργίας στον ΠΟΕ, ακόμη και όταν απελευθέρωνε άλλους τομείς από το 1991.

Ο Μόντι ακολούθησε την ίδια πολιτική. Μετά τη μείωση των παγκόσμιων γεωργικών τιμών το 2017, αύξησε τους εισαγωγικούς δασμούς σε ένα ευρύ φάσμα γεωργικών αγαθών. Ο εισαγωγικός δασμός για το σιτάρι διπλασιάστηκε στο 20%. Το 2017 επιβλήθηκε εισαγωγικός δασμός 30 τοις εκατό στα ρεβίθια και τις άλλες φακές και αυξήθηκε στο 40 τοις εκατό το 2018. Ο δασμός στα βρώσιμα έλαια αυξήθηκε στο 25-40 τοις εκατό και οι δασμοί ζάχαρης διπλασιάστηκαν στο 100 τοις εκατό τον Φεβρουάριο του 2018 (Arvind Panagariya).

Η αγροτική δυσπραγία, η χαλαρή βιομηχανική ανάπτυξη, η στασιμότητα των όποιων εξαγωγών και η επερχόμενη αυτοματοποίηση αποτέλεσαν έναν εξοντωτικό συνδυασμό που δημιούργησε

τεράστιο άγχος στην ινδική αγορά εργασίας. Οι καλές τυπικές θέσεις εργασίας στον επίσημο και νόμιμο τομέα της οικονομίας αυξάνονται, αλλά όχι αρκετά γρήγορα για να απορροφήσουν γρήγορα εκατομμύρια εκπαιδευμένους νέους. Αυτό έχει απογοητεύσει πολλούς που είδαν τον Μόντι ως πρωταθλητή δημιουργίας θέσεων εργασίας.

Στην πατρίδα του, το Γκουτζαράτ, οι Πατέλ, η κυρίαρχη αγροτική κλάση, έχουν ξεκινήσει μια μαζική εκστρατεία για την απόκτηση ποσόστωσης σε κυβερνητικές θέσεις εργασίας. Ο νόμος προβλέπει ήδη ποσοτώσεις θέσεων εργασίας για τους Ντάλιτ (μια κλάση που κάποτε ονομαζόταν "ανέγγιχτοι"), φυλές και νεώτερες τάξεις. Οι Πατέλ δεν μπορούν με κανένα τρόπο να οπισθοχωρήσουν. Περιλαμβάνουν τους μεγαλύτερους γαιοκτήμονες αλλά και επιχειρηματίες της Ινδίας. Ιστορικά, προχώρησαν από τη γεωργία στη βιομηχανία και το εμπόριο και έχουν δείξει μικρή επιθυμία να εισέλθουν στην κυβερνητική υπηρεσία και στις κρατικές θέσεις (Rudra, N.).

Η κατάσταση έχει πλέον αλλάξει δραματικά. Το 2015, ο Hardik Patel, ένας 20χρονος χωρίς πολιτική στήριξη ή εμπειρία, προσέφυγε τεράστιο πλήθος κόσμου, όταν άρχισε να αγωνίζεται για ένα ποσοστό θέσεων εργασίας για τα Patels. Οι συνεργάτες του λένε ότι ο παλιός δρόμος από τη γεωργία μέχρι την ιδιοκτησία των μικρ

ών επιχειρήσεων έχει πλέον μπλοκαριστεί επειδή οι φθηνές κινεζικές εισαγωγές ενός ευρέος φάσματος αγαθών έχουν αποδεκατίσει τις μικρές ινδικές επιχειρήσεις. Παρόμοιες ταραχές από κυρίαρχες αγροτικές κάστες έχουν συμβεί σε πολλές άλλες πολιτείες: από τους Jats στην πολιτεία της Haryana, από τους Μαράθα στην πολιτεία της Μαχαράστρα και από τους Ahoms στην πολιτεία της Assam. Αυτά είναι σαφή σημάδια μαζικής δυσαρέσκειας μεταξύ των φιλοδοξούντων τάξεων που ψήφισαν και έφεραν τον Μόντι στην εξουσία.

Όταν, για παράδειγμα, οι Ινδικοί Σιδηρόδρομοι, το εθνικό σιδηροδρομικό δίκτυο της Ινδίας, διαφήμιζαν 90.000 νέες θέσεις εργασίας που είχαν αδειάσει από τις αποχωρήσεις του προσωπικού λόγω συνταξιοδότησης, έλαβαν τουλάχιστον 25 εκατομμύρια αιτήσεις. Η περιοχή Αμόχα στην πολιτεία Ούταρ Πραντές δημοσίευσε προκήρυξη με κενές θέσεις εργασίας για 114 προσλήψεις σε αντικείμενα εργασίας όπως η καθαριότητα δρόμων, αποχετεύσεων και άλλων υποδομών, οι οποίες θέσεις εργασίας παραδοσιακά θεωρούνταν πολύ βρώμικες και υποτιμητικές για να τις κάνει κανείς εκτός από τη χαμηλότερη κάστα των Ντάλιτ, έλαβε 119.000 αιτήσεις, μερικές από αποφοίτους MBA και μηχανικούς. Περισσότερα από 500.000 άτομα, μεταξύ των οποίων απόφοιτοι κολλεγίων, υπέβαλαν αίτηση για 3.250 λίγο πιο καλές θέσεις στο δήμο Κανπούρ (Sachs, J.).

Ο επίσημος τομέας αντιπροσωπεύει μόνο το 15% όλων των θέσεων εργασίας, ενώ οι ανεπίσημες θέσεις εργασίας δεν έχουν αξιοπρεπή αμοιβή ή ασφάλεια και έτσι ακόμα και οι μικρότερες κυβερνητικές θέσεις αναζητούνται με ανυπομονησία. Ορισμένοι πρόσφατοι δείκτες απασχόλησης δείχνουν ότι η αύξηση της απασχόλησης στον επίσημο τομέα έχει πράγματι βελτιωθεί και οι πραγματικοί μισθοί έχουν αυξηθεί. Ωστόσο, η έλλειψη ποιοτικών θέσεων εργασίας παραμένει σημαντικό ζήτημα, ιδίως μεταξύ των εκπαιδευμένων ανέργων.

4.7 Οι πυλώνες του νέου προστατευτισμού

Η Ινδία είναι ο μεγαλύτερος εισαγωγέας αμυντικού εξοπλισμού στον κόσμο. Ένας από τους στόχους του Μόντι με την ευκαιρία της ανάληψης των καθηκόντων του ήταν η ενίσχυση της αμυντικής παραγωγής και των συνοδευτικών θέσεων εργασίας. Αυτό γίνεται συνήθως για λόγους εθνικής ασφάλειας και δεν θεωρείται ως μορφή προστατευτισμού, αν και θα μπορούσε να χαρακτηριστεί και έτσι. Παλαιότερα, σχεδόν όλη η αμυντική παραγωγή είχε γίνει από το δημόσιο τομέα. Ο Μόντι αύξησε σημαντικά τον ρόλο των επιχειρήσεων του ιδιωτικού τομέα. Οι ντόπιοι κατασκευαστές

έχουν συνεργαστεί με αλλοδαπούς κατασκευαστές όπλων για να αποκτήσουν εξειδίκευση στο πως να κατασκευάζουν τα πάντα, από πυρομαχικά μέχρι εξελιγμένα μαχητικά αεροπλάνα, πυραύλους και υποβρύχια. Ωστόσο, οι αμυντικές συμβάσεις εξακολουθούν να ανατίθενται με αργούς ρυθμούς.

Χάρη στις ιστορικά εσωστρεφείς πολιτικές της, τη γραφειοκρατία και τους υψηλούς συντελεστές φορολογίας των επιχειρήσεων, η Ινδία απέτυχε να γίνει μέρος των παγκόσμιων αλυσίδων αξιών που είναι σήμερα διάσπαρτες σε όλη την Ασία (η μοναδική εξαίρεση είναι η αυτοκινητοβιομηχανία). Η

Ινδία έχει γίνει μαζικός εισαγωγέας ηλεκτρονικών, ειδικά κινητών τηλεφώνων και υπολογιστών. Η κυβέρνηση Μόντι θέλει να μπει σε τέτοιες αλυσίδες αξίας και έχει προσφέρει επιδότηση κεφαλαίου έως και 40 τοις εκατό για τη δημιουργία εγκαταστάσεων κατασκευής πλακιδίων από ημιαγωγούς πυριτίου. Ακόμη και αυτό όμως αποδείχθηκε ανεπαρκές για την προσέλκυση επενδύσεων, τόσο από το εσωτερικό όσο και από το εξωτερικό.

Η κυβέρνηση έχει επιβάλει εισαγωγικούς δασμούς σε ευρύ φάσμα ηλεκτρονικών ειδών για να ενθαρρύνει την εγχώρια παραγωγή ηλεκτρονικών. Η συντριπτική πλειοψηφία των

κινητών τηλεφώνων εισάγονταν, αλλά τώρα τα περισσότερα συναρμολογούνται τοπικά. Για να αυξήσει την προστιθέμενη αξία, η κυβέρνηση Μόντι έχει αποφασίσει αυτό που αποκαλεί ένα σταδιακά τροποποιημένο πρόγραμμα παραγωγής (PMP, phased manufacturing program). Σκοπός του είναι να χρησιμοποιήσει εισαγωγικούς δασμούς και άτυπες πολιτικές πιέσεις για να πείσει τις κορυφαίες εταιρείες ηλεκτρονικών να βρουν ντόπιους προμηθευτές να κατασκευάσουν εξαρτήματα. Έγινε μια αρχή την περίοδο 2016-2017, με την τοπική υποσυναρμολόγηση του φορτιστή, της μπαταρίας του προσαρμογέα και των ακουστικών. Την επόμενη χρονιά την ακολούθησαν τα κομμένα εξαρτήματα, τα μικρόφωνα και οι δέκτες, τα πληκτρολόγια και τα καλώδια USB. Το 2018-2019, τα είδη που παρέχουν κίνητρα για υψηλότερους εισαγωγικούς δασμούς περιλαμβάνουν πλακέτες τυπωμένων κυκλωμάτων, μονάδες κάμερας, υποδοχές και κεραίες. Το 2019-2020, ο κατάλογος περιλαμβάνει πίνακες αφής, εξώφυλλο γυαλιού, κινητήρες δονητών και περιέκτες. Οι προστατευτικοί δασμοί έχουν αυξηθεί μέχρι και 25%. Η Ινδική Ένωση Κινητής Τηλεφωνίας, η οποία περιλαμβάνει εταιρείες όπως η Samsung, η Apple και η Micromax, εκτιμά ότι το τριετές πρόγραμμα θα αυξήσει την τοπική αξία προσθέτοντας αξία της τάξης του 39-50 τοις εκατό (Sachs, J.).

Κάποιοι ειδικοί στην προηγούμενη κυβέρνηση του Κόμματος του Κογκρέσου πριν από την εποχή Μόντι ήταν επίσης υπέρ της επιλεκτικής προστασίας και των PMP για να διασφαλίσουν ότι η Ινδία εισήλθε σε παγκόσμιες αλυσίδες αξιών. Αισιόδοξοι πιστεύουν ότι οι PMP θα βοηθήσουν στη δημιουργία οικονομικών κλίμακας που τελικά θα μειώσουν δραματικά το κόστος παραγωγής, θα καταστήσουν την προστασία των εισαγωγών περιττή και έτσι θα δημιουργήσουν μια ανταγωνιστική βιομηχανία, ακριβώς όπως έχει και η Κίνα. Ωστόσο, αυτή η προσέγγιση μοιάζει επικίνδυνα με την προστασία της βιομηχανίας σε βρεφικό στάδιο, την οποία ακολούθησε η Ινδία για τέσσερις δεκαετίες στη σοσιαλιστική της φάση, με καταστροφικά για την οικονομία της αποτελέσματα, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας ενός υψηλού κόστους και μιας μη ανταγωνιστικής σε διεθνές επίπεδο οικονομίας. Η νέα πολιτική στερείται ρητρών λήξης ισχύος για να εξασφαλίσει προσωρινή προστασία. Κατ'εφαρμογή της PMP, η κυβέρνηση Μόντι τον Δεκέμβριο του 2017 αύξησε τους εισαγωγικούς δασμούς κατά 20% σε μια ποικιλία ηλεκτρονικών ειδών. Εκτείνονται πέρα από τα στοιχεία των κινητών τηλεφώνων, σε τηλεοράσεις, φούρνους μικροκυμάτων και ψηφιακές φωτογραφικές μηχανές. Όπως έχει ήδη αναφερθεί παραπάνω, ο Μόντι δημιούργησε την τράπεζα Μούντρα για να αναχρηματοδοτήσει δάνεια σε μικρές επιχειρήσεις, οι ιδιοκτήτες των οποίων αποτελούν τον πυρήνα της στήριξης των ψηφοφόρων του. Ωστόσο, τα μεγάλα επισφαλή χρέη στο τραπεζικό σύστημα έχουν αποθαρρύνει το δανεισμό προς τις μικρότερες επιχειρήσεις. Ο Μόντι έχει επίσης προσπαθήσει να βοηθήσει τις μικρές επιχειρήσεις μειώνοντας τη γραφειοκρατία και βελτιώνοντας την ευκολία της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Στη σχετική κατάταξη της Παγκόσμιας Τράπεζας για την ευκολία των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, η Ινδία έχει ανέβει από την 142η θέση (από τις 190 χώρες) το 2014 στην 100η θέση το 2018. Απέχει βέβαια ακόμη πολύ από την 50η θέση που επιδιώκει ο Μόντι.

4.8 Διακοπές στις μικρές επιχειρήσεις

Πολλές μικρές επιχειρήσεις και λιανοπωλητές συνήθιζαν να αποφεύγουν να πληρώνουν τους φόρους κατανάλωσης και στις πωλήσεις τους συναλλάσσονταν σε μεγάλο βαθμό σε μετρητά για να αποφύγουν την έκδοση αποδείξεων και την πληρωμή των σχετικών φόρων. Αλλά αυτή η αμφίβολη όσο και αθέμιτη μορφή ανταγωνιστικότητας χτυπήθηκε σκληρά από τρεις μεταρρυθμίσεις του Μόντι. Η πρώτη είναι η χρηματική απούλοποίηση (απονομισματοποίηση) που έγινε τον Νοέμβριο του 2016,

η οποία είχε ως στόχο να συλλάβει διακινητές μαύρου χρήματος, να καταστήσει δύσκολη τη μελλοντική φοροδιαφυγή και να μεταφέρει την οικονομία από τις πληρωμές σε μετρητά στις

ψηφιακές πληρωμές, αυξάνοντας τη φορολογική συμμόρφωση και τα κρατικά έσοδα. Αυτή η απονομισματοποίηση κατέστρεψε τις επιχειρήσεις που στηρίζονταν στις πωλήσεις με μετρητά, καθώς τα χαρτονομίσματα εξαφανίστηκαν για μήνες από την κυκλοφορία. Επ'ιτάχυνε τη στροφή προς τις ψηφιακές πληρωμές, η οποία ήταν αξιόπαινη και απαραίτητη για τον εκσυγχρονισμό της οικονομίας, αλλά

έβλαψε τις μικρές επιχειρήσεις που άνθιζαν επί μακρόν από τις πληρωμές σε μετρητά και τη φοροδιαφυγή. Πολλές μικρές επιχειρήσεις που χρεοκόπησαν κατά τη διάρκεια αυτής της απονομισματοποίησης δεν θα επιστρέψουν στο μέλλον ποτέ.

Το δεύτερο πλήγμα για τις μικρές επιχειρήσεις ήταν η έναρξη της ισχύος του προαναφερθέντος Φόρου Αγαθών και Υπηρεσιών τον Ιούλιο του 2017. Αυτή ήταν μια πολύ απαραίτητη μεταρρύθμιση, που συζητήθηκε για πάνω από μια δεκαετία. Αντικατέστησε την παλαιά ζούγκλα αναρίθμητων διαφορετικών κεντρικών κρατικών και πολιτειακών φορολογικών συντελεστών για διάφορα αντικείμενα, βοήθησε στην εξάλειψη των θέσεων ελέγχου στα κρατικά και αστικά σύνορα (που ήταν διαβόητες για διαφθορά και καθυστερήσεις), βοήθησε στη δημιουργία μιας ενοποιημένης αγοράς της Ινδίας και δημιούργησε ένα τ

υπικό καθεστώς που μείωνε σημαντικά το πεδίο φοροδιαφυγής. Το νέο σύστημα συνοδεύτηκε αναπόφευκτα από πολλά κενά, αλλά σταδιακά θα εγκατασταθεί σε ένα πολύ βελτιωμένο (αν και ακόμη ατελές) φορολογικό σύστημα. Ωστόσο, έπληξε τις ίδιες μικρές επιχειρήσεις που επλήγησαν νωρίτερα από την απονομισματοποίηση, κάτι που είχε σαν επίπτωση ένα διπλό μένος για τους βασικούς υποστηρικτές του Μόντι.

Οι μικρές εγχώριες επιχειρήσεις υπέστησαν και ένα τρίτο πλήγμα, σταδιακά, με την αύξηση του ηλεκτρονικού εμπορίου. Αν και εξακολουθεί να είναι μικρός ο όγκος του σε σύγκριση με το παραδοσιακό εμπόριο, το ηλεκτρονικό

εμπόριο απειλεί το μέλλον των μικρών λιανοπωλητών. Ο Μόντι έπρεπε απλώς να κάνει κάτι για να ανακουφίσει τα δεινά των μικρών επιχειρήσεων που ήταν τόσο σημαντικές για αυτόν πολιτικά.

4.9 Κλίση ολίσθησης

Η λύση του είναι ο νέος προστατευτισμός, ο οποίος επιβάλλεται από εισαγωγικούς δασμούς σε διάφορα παραδοσιακά προϊόντα της ινδικής οικονομίας που αντιστοιχούν στο 40% περίπου του κρατικού προϋπολογισμού. Σε δημοφιλές

τηλεοπτικό πρόγραμμα, στέλεχος του υπουργείου Οικονομικών ανέφερε ότι τα τέλη επιβλήθηκαν σε "απλά" αντικείμενα, τα οποία μπορούν εύκολα να κατασκευαστούν στην Ινδία από μικρούς κατασκευαστές. Ένας άλλος αξιωματούχος στο γραφείο του πρωθυπουργού υποστήριξε ότι η Ινδία δεν κέρδισε τίποτα αφήνοντας τους Κινέζους να εισάγουν απλά αντικείμενα όπως πλαστικά παιχνίδια, χαρταετούς, κεριά, ρολόγια και τα παρόμοια στην ινδική αγορά και η προστασία της εγχώριας κατασκευής τους δεν θα επηρέαζε τη συνολική ανταγωνιστικότητα ή παραγωγικότητα της Ινδίας. Το πρόβλημα με αυτή την προσέγγιση είναι ότι δεν έχει διαχωριστικό σημείο: οι έννοιες του τι είναι "απλό" ή "μπορ

εί εύκολα να γίνει στην Ινδία" είναι εξαιρετικά υποκειμενικές και μπορούν να επεκταθούν πολύ μακριά. Η νοοτροπία αυτή αντί να δημιουργεί παγκόσμιους πρωταθλητές, μπορεί απλά να δημιουργεί υψηλού κόστους, μη ανταγωνιστικά διεθνώς προϊόντα που πλήττουν τους καταναλωτές και τους επενδυτές. Το ίδιο ισχύει και για την αύξηση των εισαγωγικών δασμών στα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα τον Ιούλιο και τον Αύγουστο του 2018. Ακόμη πιο ανησυχητικός είναι ο διορισμός μιας ειδικής ομάδας για τη μείωση της εξάρτησης από τις εισαγωγές.

Ο νέος προστατευτισμός δεν είναι ίδιος με τον παλιό προστατευτισμό της σοσιαλιστικής εποχής. Πρώτον, ο παλιός προστατευτισμός προέκυψε από τον φόβο των δυτικών πολυεθνικών, ενώ ο νέος προστατευτισμός προκύπτει από τον φόβο της Κίνας. Δεύτερον, ο παλιός προστατευτισμός επικεντρώθηκε στη δημιουργία εθνικών πρωταθλητών στον δημόσιο τομέα, ενώ ο νέος προστατευτισμός προστατεύει κυρίως τους παραγωγούς του ιδιωτικού τομέα. Τρίτον, ο παλιός προστατευτισμός στόχευε στην αυτάρκεια, ενώ ο νέος προστατευτισμός ισχυρίζεται ότι θέλει η Ινδία να αποκτήσει υπόβαθρο στις παγκόσμιες αλυσίδες αξιών. Τέταρτον, ο παλιός προστατευτισμός ισχυρίστηκε ότι προστατεύει τις βιομηχανίες σε

βρεφικό στάδιο μέχρι να ωριμάσουν. Ο νέος προστατευτισμός του Μόντι εκτείνεται πέρα από τις παγκόσμιες αλυσίδες αξιών μέχρι την καθολική προστασία των σχετικά απλών κατασκευών, που κυμαίνονται από τα ηλεκτρονικά εξαρτήματα έως ένα ευρύ φάσμα καταναλωτικών αγαθών. Το κάνει αυτό απλά για να σώσει θέσεις εργασίας και μικρές επιχειρήσεις, χωρίς να προσποιείται ότι προστατεύει μόνο τις βιομηχανίες σε βρεφικό στάδιο. Αυτή η προσέγγιση έχει κάτι κοινό με την επιφύλαξη της παλαιάς σοσιαλιστικής εποχής για 800 είδη για παραγωγή μόνο από βιομηχανίες μικρής κλίμακας. Ο κατάλογος αυτός μειώθηκε σταδιακά στην εποχή των οικονομικών μεταρρυθμίσεων και εξαφανίστηκε τη δεκαετία του 2000. Τώρα δείχνει σημάδια επιστροφής σε ένα νέο σχέδιο με βάση τους δασμούς.

Οι αισιόδοξοι επισημαίνουν ότι οι νέες δραστηριότητες που προστατεύονται από το Μόντι αντιστοιχούν σε μικρό μόνο μέρος των εισαγωγών της Ινδίας. Το πρότυπο απελευθέρωσης της Ινδίας ήταν συχνά δύο βήματα προόδου και ένα βήμα πίσω, έτσι οι αισιόδοξοι ελπίζουν ότι οι πρόσφατες αυξήσεις των εισαγωγικών δασμών θα αποδειχθούν μια κραυγαλέα εξαίρεση, όχι μια τάση. Προτείνουν ότι ίσως είναι πρόωρο να κρούσουμε τον κώδωνα του κινδύνου για τον προστατευτισμό.

Αυτό θα ήταν λάθος. Ο Μόντι βρίσκεται σε πολιτική ολίσθηση και πτώση της δημοφιλίας του, κάτι που θα μπορούσε να τον οδηγήσει πολύ πιο μακριά στο δρόμο του προστατευτισμού. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζει είναι βαθιά ριζωμένα και παγκόσμια. Είναι ίδια με αυτά που αντιμετωπίζει ο Πρόεδρος Τραμπ στις Ηνωμένες Πολιτείες και οι πολιτικοί σε όλο τον κόσμο. Όπως και στις Ηνωμένες Πολιτείες, το ποσοστό ανεργίας στην Ινδία φαίνεται εντάξει και η ανάπτυξη του ΑΕγχΠ είναι αρκετά καλή. Αλλά ο συνδυασμός τριών πραγμάτων (και πιο συγκεκριμένα

ο φόβος για την Κίνα, ο αυτοματισμός και η έλλειψη καλών θέσεων εργασίας) που καθοδηγεί τον λαϊκιστικό προστατευτισμό του Τραμπ καθοδηγεί επίσης και τον Μόντι. Αυτές οι ισχυρές ρίζες ενέχουν τον κίνδυνο όπως ο νέος προστατευτισμός να επιδεινωθεί με την πάροδο του χρόνου. Αυτό θα μπορούσε να αντιστρέψει τα τεράστια οικονομικά οφέλη που έχει αποκομίσει η Ινδία από το 1991.

5. Συγκριτική ανάλυση των δασμολογικών πολιτικών των Ηνωμένων Πολιτειών και της Ινδίας.

Είδαμε στα τελευταία αυτά κεφάλαια δύο σημαντικά παραδείγματα δασμολογικών προστατευτικών πολιτικών που εφάρμοσαν δύο μεγάλες χώρες, όπως είναι οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Ινδία, προκειμένου να προστατεύσουν την εθνική τους παραγωγή από τις ξένες εισαγωγές φτηνότερων προϊόντων και κυρίως να διασφαλίσουν τις θέσεις απασχόλησης στους

προστατευόμενους τομείς. Οι πολιτικές αυτές εφαρμόστηκαν σε συγκεκριμένες κρίσιμες χρονικές περιόδους με σχετική επιτυχία.

Η κύρια διαφορά μεταξύ των δύο αυτών προστατευτικών πολιτικών που εφάρμοσαν οι δύο αυτές χώρες είναι η διαφορετική αφετηρία από την οποία ξεκίνησε η επιβολή τους καθώς και η οπτική γωνία που είχαν οι κυβερνήσεις που τις επέβαλαν. Στις Ηνωμένες Πολιτείες η κυβέρνηση Τραμπ προσπάθησε να προστατεύσει συγκεκριμένες δραστηριότητες της οικονομίας (όπως η παραγωγή χάλυβα) για όφελος μεγάλων παραγωγών σε καθιερωμένες (γερασμένες θα λέγαμε) βιομηχανίες που είχαν καταντήσει με τον καιρό και για διάφορες αιτίες να χάνουν την αποτελεσματικότητά τους και την ανταγωνιστικότητά τους σε διεθνές επίπεδο και να πλήττονται τα μερίδια αγοράς τους ακόμα και στην εσωτερική τους αγορά. Η δασμολογική αυτή προστασία που η αμερικανική κυβέρνηση προσπάθησε να τους παράσχει στράφηκε εναντίον φιλικών και συμμαχικών κρατών με αποτέλεσμα να οδηγήσει σε έναν εμπορικό πόλεμο μεταξύ των εμπλεκόμενων κρατών και σε εμπρηστικές δηλώσεις μεταξύ των εκπροσώπων των κυβερνήσεων που οδήγησε σε ένταση των σχέσεων των χωρών, ακόμα και σε διπλωματικά επεισόδια, μέχρι την άρση των δασμών αυτών και από τις δύο πλευρές.

Αντίθετα, στην περίπτωση της Ινδίας οι δασμολογικές προστατευτικές πολιτικές που επέλεξαν να επιβάλουν οι κυβερνήσεις της σε δύο μεγάλες χρονικές περιόδους έγινε με σκοπό να προστατευτούν αφενός μεν οι εγχώριες βιομηχανίες που βρίσκονταν σε βρεφικό - νηπιακό στάδιο ανάπτυξης και αφετέρου οι μικροί και μικρομεσαίοι παραγωγοί, ακόμα και του αγροτικού τομέα. Στόχος ήταν αφενός μεν να προστατευθούν οι ινδικές βιομηχανίες στο ξεκίνημά τους μέχρι το στάδιο της ωρίμανσής τους και της κατάκτησης της διεθνούς ανταγωνιστικότητάς τους με σχετική μόνο επιτυχία (σημαντική εξαίρεση με μεγάλη επιτυχία υπήρξε μόνο στον κλάδο της αυτοκινητοβιομηχανίας) και αφετέρου δε να προστατευθούν οι ντόπιοι μικροπαραγωγοί προϊόντων που μπορούν εύκολα να παραχθούν στην Ινδία από την εισβολή τεράστιων ποσοτήτων φτηνών προϊόντων από το εξωτερικό με αρκετά μεγάλη επιτυχία. Οι δύο περίοδοι εφαρμογής προστατευτικών πολιτικών στην Ινδική οικονομία ήταν αρχικά η σοσιαλιστική περίοδος διακυβέρνησης στα πρώτα χρόνια της ινδικής ανεξαρτησίας, περίοδος κατά την οποία ο κύριος στόχος ήταν η προστασία της Ινδίας από τις δυτικές βιομηχανίες και συνακόλουθα από τον δυτικό τρόπο ζωής και καταναλωτικών συνηθειών και κατά δεύτερο λόγο ήταν η περίοδος της διακυβέρνησης Μόντι στις αρχές του 21^{ου} αιώνα, περίοδος κατά την οποία ο κύριος φόβος στην Ινδία ήταν η αθρόα εισβολή φτηνών προϊόντων από την Κίνα που θα κατέκλυζαν τις ινδικές αγορές και θα εκτόπιζαν τα ακριβότερα ινδικά προϊόντα πλήττοντας τους εγχώριους παραγωγούς και δημιουργώντας τεράστια ανεργία.

Θα λέγαμε ότι οι δασμοί των Ηνωμένων Πολιτειών αφορούσαν τους λίγους μεγάλους αλλά αναποτελεσματικούς παραγωγούς των συγκεκριμένων προϊόντων, ενώ οι δασμοί της Ινδίας αφορούσαν τους πολλούς μικρούς και μεσαίους παραγωγούς που προσπαθούσαν να βρουν τη θέση τους στις τοπικές και εγχώριες αγορές αλλά και κάποιοι από αυτούς και στις αγορές του εξωτερικού.

Συμπεράσματα

Η φιλολογία γύρω από το αν οι προστατευτικές εμπορικές πολιτικές έχουν κάποιο όφελος για την οικονομία είναι μεγάλη και κρατάει τουλάχιστον από τα πρώτα χρόνια ανάπτυξης της οικονομικής επιστήμης. Και παρότι ο David Ricardo απέδειξε εδώ και πάνω από διακόσια χρόνια ότι όλα τα έθνη έχουν όφελος από την απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου, ακόμα και αυτά που δεν έχουν κανένα συγκριτικό πλεονέκτημα στην παραγωγή, πάντα εμφανίζονται πολιτικοί και κόμματα που επικαλούνται λόγους και οφέλη για την επιβολή δασμολογικών προστατευτικών πολιτικών.

Οι λόγοι αυτοί φυσικά δεν αφορούν όλους τους δραστηριοποιούμενους σε μια οικονομία αλλά μόνο συγκεκριμένους συμμετέχοντες με συγκεκριμένα ατομικά συμφέροντα. Το μόνο σίγουρο είναι ότι οι καταναλωτές πλήττονται από την επιβολή δασμών αφού καλούνται να αγοράζουν ακριβότερα προϊόντα και χαμηλότερης ποιότητας.

Συγκεκριμένοι παραγωγοί όμως που μπορούν να εκμεταλλευτούν το διάστημα της δασμολογικής προστασίας και να εκσυγχρονίσουν τις επιχειρήσεις τους και να ανακτήσουν τη χαμένη τους ανταγωνιστικότητα μπορούν να έχουν όφελος από την επιβολή τέτοιων πολιτικών για κάποιο χρονικό διάστημα.

Μεταπολεμικά, παρατηρείται η διεξαγωγή ενός μεγαλύτερου όγκου εμπορίου και παράλληλα μεγάλες αλλαγές στον κόσμο, όπως ο πιο έντονος διαχωρισμός μεταξύ αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων κρατών, η εμφάνιση πολυεθνικών επιχειρήσεων που εξελίσσονται σε κολοσσούς της σύγχρονης παγκόσμιας αγοράς, η ραγδαία αύξηση της τεχνολογίας και η ανάγκη των ατόμων να βελτιώσουν συνεχώς το βιοτικό τους επίπεδο. Όλα αυτά οδηγούν σε διαρθρωτικές αλλαγές που επηρεάζουν τη δομή του διεθνούς εμπορίου και καθιστούν επιτακτική την ανάγκη των κυβερνήσεων να «προστατέψουν» τα αγαθά τους από τον εκκολαπτόμενο διεθνή ανταγωνισμό. Οι τεχνολογικές ανακαλύψεις και η φιλελευθεροποίηση του εμπορίου που έλαβαν χώρα κατά τα τέλη του 19ου αιώνα και στις αρχές του 20ου συντέλεσαν στην υιοθέτηση ενός καθεστώτος φιλελευθερισμού από πολλές χώρες, το οποίο όμως κατάφερε να κρατήσει τα δασμολογικά εμπόδια σε χαμηλά επίπεδα χωρίς να τα εξαλείψει εντελώς. Όπως φαίνεται η βαρύτητα στην ορθή εφαρμογή των κανόνων και των συμφωνιών είναι μεγάλη για όλα τα κράτη και σκοπός είναι οι κυβερνήσεις να σταματήσουν να ακολουθούν εμπορικές πολιτικές προστατευτισμού των οικονομιών τους και να μην επιβάλλουν εμπόδια στη διακίνηση των αγαθών μέσω της θέσπισης διαφόρων μέτρων.

Κάποιος μπορεί να πιστεύει ότι οποιαδήποτε αποτυχία της αγοράς μπορεί να αποτελέσει λόγο προστασίας. Πράγματι, οι οικονομολόγοι έπεσαν σε αυτή την παγίδα για δύο σχεδόν αιώνες, μέχρι τη δεκαετία του 1950. Αντιθέτως, τώρα υποστηρίζουν, ότι η προστασία θα ήταν ένας ακατάλληλος τρόπος να διορθώσουν τις εσωτερικές αδυναμίες της αγοράς. Αυτό είναι το κύριο στοιχείο μετά το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο, το ότι σημαντικά περιορίζει το σκεπτικό του προστατευτισμού και έχει επαναστατήσει στη συμβατική κατανόηση των σχετικών πλεονεκτημάτων του ελεύθερου εμπορίου και της προστασίας.

Η μόνη περίπτωση κατά την οποία φαίνεται ότι οι προστατευτικές πολιτικές και η επιβολή δασμών έχουν κάποιο θετικό αποτέλεσμα για την οικονομία συνολικά (και όχι μόνο για μεμονωμένους παραγωγούς) είναι αυτή μιας αναπτυσσόμενης χώρας με όσο γίνεται μεγαλύτερη εσωτερική αγορά για έναν ικανό χρονικό διάστημα που θα επιτρέψει στις εγχώριες βιομηχανίες να αναπτυχθούν, να φτάσουν στο στάδιο της ωριμότητας και να γίνουν ανταγωνιστικές σε διεθνές επίπεδο.

Βιβλιογραφία

- Αποστολίδης Βασίλειος, "ΘΕΩΡΙΕΣ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ-ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ." (2005).
- Natasha Aggarwal, "It Is Time India Changes the Narrative of Its FDI Policy," *India Matters*, February 20, 2018.
- Anilesh S. Mahajan, "The Saffron Hand: How the RSS and Its Affiliates Are Reshaping Government Policy," *India Today*, April 26, 2018.
- Arun Maira, "Indian Enterprises Need Protection to Grow," *The Mint*, March 7, 2018.
- Amy Kazmin, "India's Small Businesses Ravaged by Delhi's Radical Policies," *Financial Times*, September 27, 2017.
- Arvind Panagariya, "Return of Protectionism," *Economic Times*, February 12, 2018.
- Arvind Panagariya, *India: The Emerging Giant* (New York: Oxford University Press, 2008).
- Askenazy, P., Cohen, D. Orléan, A., & Martin, Ph. (2009). *Η οικονομία σήμερα* (μτφρ. Τ. Γιαννίτσης). Αθήνα: Πόλις.
- Bhagwati, J. (2004). *In Defense of Globalization*. Oxford: Oxford University Press.
- Bhagwati, J. N. (1985). Protectionism: Old wine in new bottles. *Journal of Policy Modeling*, 7(1), 23-33.
- Bhagwati, Jagdish N. *Protectionism*. Vol. 1. MIT Press, 1988.
- Βουρνάς Στυλιανός, "Διεθνείς οικονομικές σχέσεις." (2011).
- Carnes, M. (2009). Social policy in developing countries. *Annual Review of Political Science*, 12, 93-113.
- Davies, R., & Vadlamannati, K.C. (2013). A race to the bottom in labor standards? An empirical investigation. *Journal of Development Economics*, 103(C), 1-14.
- Δουράκης, Γ. (2010). Παγκόσμια Οικονομική Κρίση και Οικονομικές Πολιτικές: Επιστροφή του John Maynard Keynes. ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΚΡΙΣΗ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ, 71.
- Easterly, W. (2001). *The Elusive Quest for Growth: Economists' Adventures and Misadventures in the Tropics*. Cambridge: MIT.
- Easterly, W. (2006). *The White Man's Burden: Why the West's Efforts to Aid the Rest Have Done So Much Ill and So Little Good*. London: Penguin.
- Easterly, W. (2009). How the Millennium Development Goals are unfair to Africa. *World Development*, 37(1), 26-35.

Goldin, I. (2012). *Globalization for Development: Meeting New Challenges*. Oxford: Oxford University Press.

Guvleen Aulakh, "Government Approval to PMP in Assembling Mobile Parts Will Boost Investment," *Economic Times*, April 29, 2017.

Hufbauer, Gary C. και Kimberly A. Elliott. " Μέτρηση του κόστους του προστατευτισμού στις Ηνωμένες Πολιτείες ." Ινστιτούτο Διεθνούς Οικονομίας, 1994.

Intriligator, M. (2017). *Globalization of the World Economy: Potential Benefits and Costs and a Net Assessment*. In *Economics of Globalization* (pp. 85-94).

Irwin, Douglas (2017), " Peddling Protectionism: Smoot-Hawley and the Great Depression ", Princeton University Press.

Irwin, Douglas A., " Τιμές και ανάπτυξη στην Αμερική στα τέλη του 19ου αιώνα ". Παγκόσμια οικονομία. (2001-01-01).

Irwin, Douglas A., " Free Trade Under Fire ", Princeton University Press, 2005.

Κεφάλας, Π. (2018). Το διεθνές νομισματικό σύστημα: οι ρυθμίσεις του BrettonWoods σε αντίθεση με τις ελεύθερες συναλλαγματικές ισοτιμίες, ελεύθερη κίνηση κεφαλαίων και απελευθερωμένες διεθνείς αγορές: μια κριτική σύγκριση.

Krueger Anne O., Are Preferential Trading Arrangements Trade-Liberalizing or Protectionist? *Journal of Economic Perspectives*—Volume 13, Number 4—Fall 1999—Pages 105–124

Krugman, P. R. (Ed.). (1986). *Strategic trade policy and the new international economics*. MIT Press.

Κυριακού, Γ. (2014). Διεθνές εμπόριο και οικονομική μεγέθυνση.

McMillan, M., Rodrik, D., & Verduzco-Gallo, I. (2014). Globalization, structural change, and productivity growth, with an update on Africa. *World Development*, 63, 11-32.

Μανώλη, Π., & Μαρής, Γ. (2015). Εισαγωγή στη διεθνή πολιτική οικονομία.

Νικητού, Ι. (2016). Η σημασία της βιομηχανίας χάλυβα για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και οικονομία από το 1945 μέχρι σήμερα: Μέτρα εμπορικής πολιτικής.

T. N. Ninan, *The Turn of the Tortoise: The Challenge and Promise of India's Future* (New Delhi: Penguin, 2015).

Olson, M. (2007). Η άνοδος και η παρακμή των εθνών (μτφρ. Γ. Αδαμόπουλος). Αθήνα: Παπαζήσης.

Πεσμαζόγλου, Β. (2015). Παγκοσμιοποίηση και κρατικές πολιτικές των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών τον 21ο αιώνα.

Πουρναράκης, Ε. (2004). Διεθνής Οικονομική: Μία εισαγωγική προσέγγιση. Γ΄ έκδοση, εκδόσεις Πουρναράκης ΕΔ, σελ. 490.

Press Trust of India, "India-China Bilateral Trade Hits \$84.44 Billion in 2017," *Economic Times*, March 7, 2018.

Press Trust of India, "Government Sets Up Task Force on Ways to Reduce Imports," *Business Standard*, July 12, 2018.

D. Ravi Kanth, "Protectionism as Bad as Terrorism, Says Modi in Davos," *The Mint*, January 24, 2018.

Reuters, "Air India Sale Gets No Bids, Exposes Hurdles for Modi's Divestment Drive," *New York Times*, May 31, 2018.

Rodrik, D. (2012). Το παράδοξο της παγκοσμιοποίησης: Η δημοκρατία και το μέλλον της παγκόσμιας οικονομίας (μτφρ. Γ. Χρηστίδης). Αθήνα: Κριτική.

Routledge. Kicsi, R., & Burciu, A. (2014). Some Features And Trends Of The World Trade In The Gatt Era. *The USV Annals of Economics and Public Administration*, 14(1 (19)), 7-14.

Rudra, N. (2006). Globalization and the strengthening of democracy in the developing world. *International Organization* 60(2), 433-468.

Sachs, J. (2005). *The End of Poverty*. London: Penguin.

Stiglitz, J. (2003). *Globalization and its Discontents*. New York: Norton & Company.

Swaminathan S. Anklesaria Aiyar, "Aspirational India May Turn against Modi," *Times of India*, February 28, 2018.

Swaminathan S. Anklesaria Aiyar, "Forget Davos Rhetoric, 'Protectionist' India Is Nowhere Near a Global Leader," *Times of India*, January 28, 2018.

Swaminathan S. Anklesaria Aiyar, "India's New Protectionism Threatens Gains from Economic Reform", *Policy Analysis*, October, 18, 2018.

Swaminathan S. Anklesaria Aiyar, "Davos Forgotten, Modi Is Turning 'Make in India' into 'Protect in India,'" *Times of India*, February 4, 2018.

Subhayan Chakraborty, "US Import Duty Hike," *Business Standard*, July 19, 2018.

Ταταρέα, Ε. (2016). Οι Δασμοί Αντί-Ντάμπινγκ της Ευρωπαϊκής Ένωσης: μέσο θεμιτής εμπορικής άμυνας ή μέσο «προστατευτισμού».

Trappmann, V. (2015). Steel in the European Union in the wake of the global economic crisis. Foreign investment in eastern and southern Europe after 2008.

Τσαμπούρας Ιωάννης «Δασμοί και Τελωνειακή Ένωση», Αθήνα 2018

Wibbels, E. (2006). Dependency revisited: International markets, business cycles, and social spending in the developing world. *International Organization*, 60(2), 433-469.

Wibbels, E., & Ahlquist, J. (2011). Development, trade, and social insurance. *International Studies Quarterly*, 55(1), 125-149.

Yuthika Bhargava, "Revised Semiconductor Policy on Anvil," *The Hindu*, August 3, 2017.

Yogima Seth, "Budget 2018: Hope Higher Tariffs Are 'Temporary Phenomenon,' Says Rajiv Kumar," *Economic Times*, February 13, 2018.